

AKSİYONER HUKUKÇULAR DERNEĞİ BÜLTENİ

Bir hayalim var benim!...

*Gün gelecek, bir zamanlar köle olanların evlatlarıyla
yine bir zamanlar köle sahiplerinin evlatları, Georgia'nın
kıvrık tepelerinde, birlikte kardeşlik sofrasına
otarabilecekler...*

Bir hayalim var benim...

*Gün gelecek, Mississippi eyaleti bile, adaletsizliğin ve
baskıların ateşiyle baralmış olan o eyalet bile, bir
özgürlük ve adalet vahasına dönüşecek...*

Bir hayalim var benim...

*Gün gelecek, dört büyük çocuğum, derilerinin rengine
göre değil, karakterlerinin yapısına göre
değerlendirilecekleri bir ülkede yaşayacaklar...*

Bugün bir hayalim var benim...

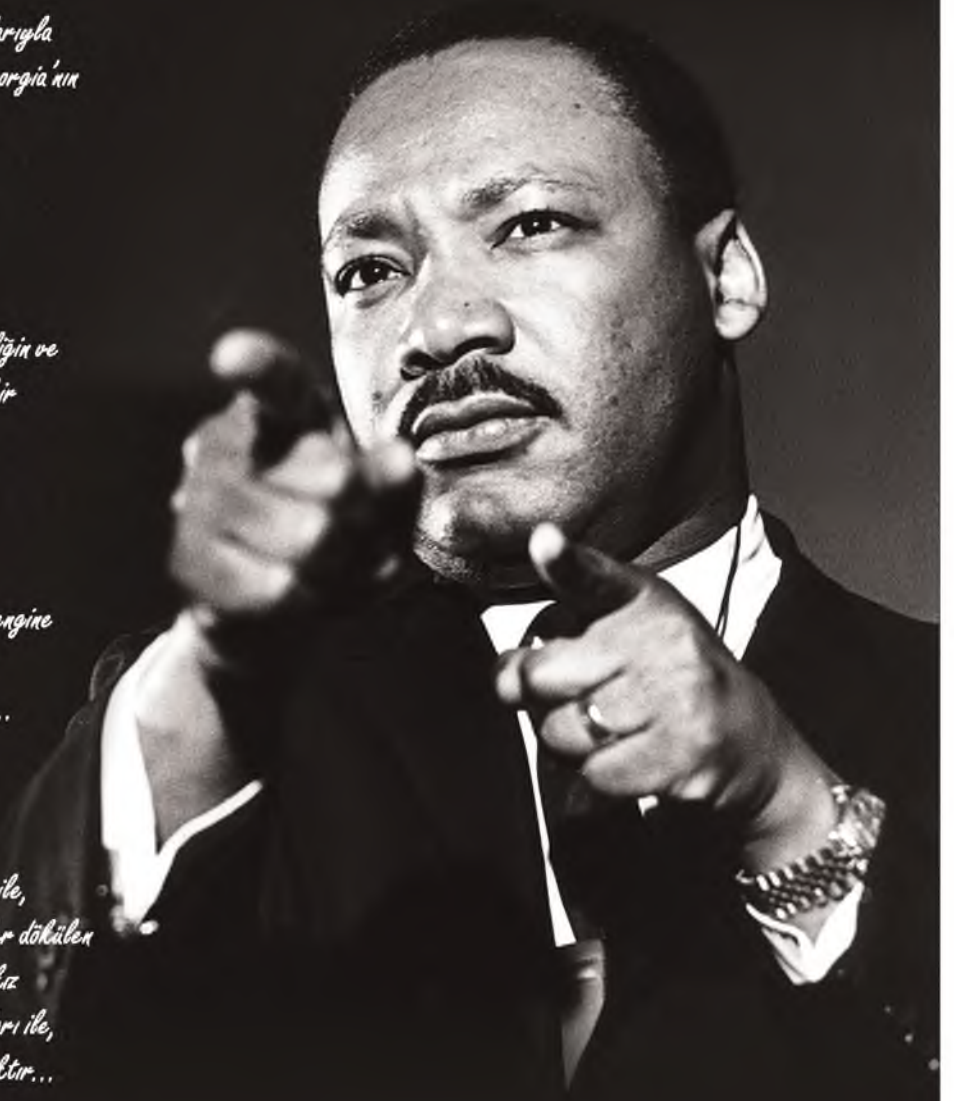
*Gün gelecek, Alabama eyaleti, şirret ırkçıları ile,
ağızdan hep müdahale ve yasaklar yönünde sözler döken
valisi ile, o eyalet bile, minicik siyah erkek ve kız
çocuklarının, minicik beyaz erkek ve kız çocukları ile,
kardeşçe el ele tutuşabilecekleri bir yer olacaktır...*

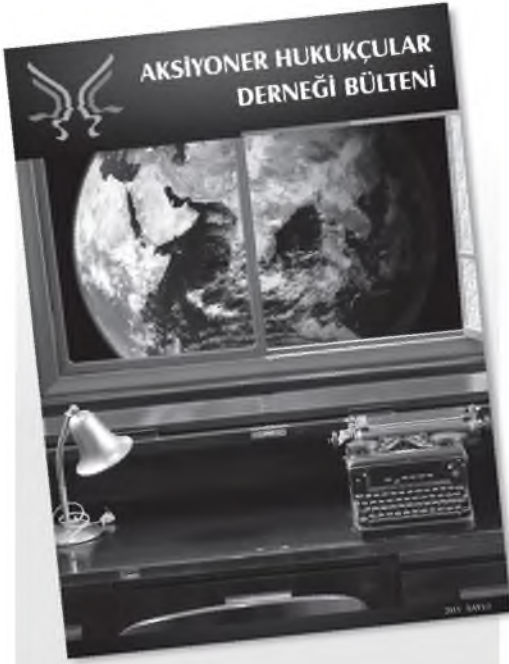
Bugün bir hayalim var benim...

*Evet, bir hayalim var...! Gün gelecek, özgürlüğümüzün
önünde birer engel olan bütün vadiler gökselecek, bütün
dağlar eğilecek, engembeli yerler kızaya gelecek ve
Allah'ın güce şanı yeryüzüne inecek ve bütün canlılar buna
hep birlikte göreceğiz.*

*Bizim umudumuzdur bu... Bu umutla güreye gideceğiz. Bu
inançla umutsuzluk dağlarını yontarak bir umut anıtı
yapacağız. Bu inançla ülkeyi saran ahengsiz sesleri
kardeşliğin senfonisine dönüştüreceğiz. Bu inanç
sayesinde, bir gün özgür olacağınızı bilerek, hep beraber
mücadele edecek, hep beraber hapse düşecek ve hürriyet
için hep beraber ayağa kalkacağız.*

Martin Luther King

YIL:2015

SAYI:3

Bu sayıda neler var?

2 DİN, HUKUK ve AZINLIKLAR
Mehmet Arif Koçer

10 İDARİ YARGIDA TANIK DELİLİ
Av. Murat Değerli

12 KENTLERDEKİ MÜLTECİLER ve BAROLARIN MÜLTECİ ALANINDAKİ SORUMLULUĞU
Av. Taner Kılıç

14 HUKUK MUHAKEMELERİ KANUNU ve ANADİLDE SAVUNMA
Av. Orhan Avcı

16 ALACAK TAHSİLİNDE İFLAS YÖNTEMİ ve İCRA TAKİP YÖNTEMİ İLE MUKAYESESİ
Av. Ahmet Ağaç

18 PIRSGİRİKA TIRKIYE: DESTÜRA BINGEHİN
Prz. Mehmet Rauf Çiçek

20 (YARI) BAŞKANLIK SİSTEMİNE GEÇTİK Mİ?
Av. Murat Değerli

22 YÜZLEŞMEK İSTEYENLER İÇİN 28 ŞUBAT DAVASI
Av. Emrullah Beytar

Yayınlanan yazıların hukuki sorumluluğu yazarlarına aittir.

EDİTÖR'den

Üçüncü sayımızı çıkartırken, dernek faaliyetlerinde ve dergide emeği geçen herkese şükranlarımızı sunuyoruz.

Zaman hızla akıyor. Rahmetli Feyyat kardeşimizin aramızdan ayrılalı 5 seneyi buldu. Ancak, sevdiklerimizden ayrılmanın geçici olduğunu bilmek bizleri teselli ediyor. Zira biliyoruz ki, hakikat ehlinin görüşmesine zaman ve mekan dahi mani olamaz. Biri doğuda biri batıda, biri dünyada biri ahrette bile olsa, manen görüşüp, sohbet edebilirler...

Bu sayımızda da, yazı gönderen dostlarımızın gönül dünyaları ile buluşacak, değişik konulara bir başka pencereden nazar edecek ve yine herkes için adalet diyeceğiz.

Çünkü, adil bir dünya mümkün. Hepimizin katkıları ile...

Baskı Tarihi: Temmuz 2015

İmtiyaz Sahibi:
Aksiyoner Hukukçular Derneği

Genel Yayın Yönetmeni:
M. Arif Koçer

Yayın Kurulu:
Ergin Özaçmak
M. Arif Koçer
M. İkbāl Kavalcı
Suphan Erkan

Adres:
Strazburg Cd. No:21/9
Sıhhiye / ANKARA
Tel:0 312 231 79 28
Web: www.ahud.org.tr

Baskı:
Şanal Matbaası
Tel: 459 82 82
Çamdibi / İZMİR

DİN, HUKUK ve AZINLIKLAR

Mehmet Arif Koçer*

İnsanlığın geldiği aşamada, özellikle, son yüzyılda, insan hakları yükselen bir değer olmuştur. İnsanın yaratılıştan/ doğuştan getirdiği varsayılan ve bireyden alınması veya bireyin vazgeçmesi mümkün olmayan, insanı insan yapan temel haklardan birisi ve belki de en önemlisi, ayrımcılık yasağıdır. Zira temel insan haklarına yönelen tüm tehdit ve ihlallerin arka planında ayrımcılık düşüncesi ve uygulaması vardır. Ayrımcılığın nedenlerinden olan din, dil, ırk, cinsiyet v.b. gibi farklı özelliklere yönelik, önyargılar neticesinde ihlaller meydana gelmektedir.

Kuran'ın bütün genel hitapları ve asıl tavsiyeleri insanlık ailesi içindir. Allah insanı kendi ruhundan üflediği varlık olarak tanımlar. İrki, dili, rengi, cinsiyeti ne olursa olsun, insan olarak yarattığı varlığı, Kur'an'da layık görülen bütün değerlere sahip kılar. Hristiyanlığın aksine, dünyaya gelen her insanın sırtında günah kamburu olmadan, saf ve temiz olarak geldiğini belirtir. Kur'an bir masumun hayatını tüm insanlıkla denk tutan (Maide, 5/ 32, Nisa, 4/ 92- 93) üstün bir bakış açısına sahiptir. Bu hitaptaki kıymet verilen varlık, yalın olarak "insan"dır, vurgu yapılan da, insanın kıymetidir. Hukuk karşısında inanan, inanmayan herkes eşittir. İnsanın vahye teslim oluşu/ Müslümanlığı ile kazandığı değer, fazilet ve ahiret noktasında bir üstünlük olup, dünyevi hukuk

Temel insan haklarına yönelen tüm tehdit ve ihlallerin arka planında ayrımcılık düşüncesi ve uygulaması vardır. Ayrımcılığın nedenlerinden olan din, dil, ırk, cinsiyet v.b. gibi farklı özelliklere yönelik, önyargılar neticesinde ihlaller meydana gelmektedir.

açısından bir üstünlük sebebi değildir.

Yine, Kur'anî bakış açısı, ırk temelinde de hiçbir ayırım yapmaz, çünkü kan, ten ve dillerin farklı oluşu, yaratılışa ait ilahi ayetlerdendir, (Rum, 30/ 22) Bu bağlamda, farklı kavimde yaratılmış olmak, insanın iradesi ile etki edemediği özelliklerdendir, övünme veya yerinme vesilesi yapılmak için yaratılmış vasıflar değildir.

Hz. Peygamber'in (a.s.) dezavantajlı gruplardan olan gayrimüslimlerin hukukunu korumak noktasındaki şiddetli tavsiyeleri ve bu konudaki hassasiyeti, çıkış noktası din olan bir adaletsizlikten bağlılıklarını korumak, onları adil bir çizgide tutmak içindir.

Aslında, aynı Yaratıcının kulları olan, aynı kökenden gelen ve aynı ihtiyaçlara sahip olan insanoğlunun, aynı mertebeye tutularak, eşit haklara sahip olmasından daha doğal bir şey de olamaz. Bu açıdan dünyaya gelen ilk insan ile son insan arasında da fark olmaması gerekir.¹

Eşitliği bozan ve zulmün ahlaki ve felsefi temellerinden olan bir konu da, kendini büyük ve mükemmel, başkalarını ise küçük ve kusurlu görme yaklaşımıdır. Hâlbuki insanlar ma'budluktan (kusursuz ve tapılacak olmak) uzak olma noktasında eşit oldukları gibi, yaratılmış ve kusurlu olmak noktasında da eşittirler.

İslam hukukunda eşitlik esastır. Ancak açık bir engel var ise genel kuralın dışına çıkılabilir. Fertler veya sınıflar arasında hukukta eşitliğin ortaya konması için eşitliği gerektiren durumu araştırmaya ihtiyaç duyulmaz, aksine eşitliği bozan bir iddia var ise bunun açık delillerle kanıtlanması gerekir. Eşitliği ortadan kaldıran engeller, gerçekleştirildiği takdirde bu eşitliği kaldırma üstün bir yarar ya da eşitliğin uygulanması halinde bir ciddi bir zarar ortaya çıkacak olması gerekir. Bunun dışındaki tüm durumlarda, İslam hukukunda eşitlik esas ilkedir.² Bu yüzden İslam hukukundaki temel ilkelerden birisi, kimseye (hiçbir şahsa

İslam hukukundaki temel ilkelerden birisi, kimseye (hiçbir şahsa ve hiçbir ırka) eşitliği bozacak herhangi bir ayrıcalık tanınmamasıdır.

ve hiçbir ırka) eşitliği bozacak herhangi bir ayrıcalık tanınmamasıdır.³

Ayrımcılık, sadece sahip oldukları etnik kimlik ya da inançlarından ötürü belli insanların ya da grupların, tüm insan haklarını sistematik bir biçimde yok sayar. Tüm insan hakları ihlalleri ayrımcı düşüncelerden beslenir, kaynaklanır.⁴ Önyargılar tacize ve mağdurlaştırıcı uygulamalara dönüşebilir. Böylece, hak sahibine hakkı verilmez, eşit olanlar arasında eşit muamele yapılmayarak veya farklı olanlara karşı bu farklılığı göz önüne alınmayarak (engelliler gibi) eşit muamele ile adaletten sapılır ve başlı başına zulüm olan ayrımcı muamelelere yol açılır.

İslam hukukuna göre, anlaşmalı ve devlete vergi ödeyen zimmîlerin can, mal ve namus güvenliği, uyrukluğuna girdikleri İslâm devleti tarafından sağlanır. Buna karşılık zimmîler de devlete cizye vermekle yükümlüdür. Mesela Osmanlı Devletinde bulunan sürekli oturma hakkına sahip olan, Hristiyan ve Yahudi veya başkaca dinden olanlara zimmi denilir.

Yahudi ve Hristiyanlar'ın zimmi, yani zimmet altında olması demek, epistemolojik olarak Yahudi ve Hristiyanlar'ın Osmanlı'da korunmasını getirmiştir.

Zimmilikte ise, zimmet esastır. Yani zimmîlerin tüm haklarının korunması ve mevcudiyeti esastır. Bu vatandaşlar, hukukunun korunması gereken kişiler olup korunmadığı takdirde zimmet suçu işlenmiş olur.⁵

Hadisi Şeriflerde bu husus açıkça belirtilmiştir. Hz.Peygamber a.s. "Kim bir zimmiye eziyet ederse ben onun davacısıyım. Ben kime (bu

dünyada) davacı olursam, kıyamet gününde de davacı olurum.” demiştir.⁶

Yine, Hz. Peygamber (s.a.v.), Hristiyan olan İbn Harris b. Ka'b ve dindaşlarına yazdırdığı anlaşma metninde: “*Şarkta ve Grapta yaşayan tüm hristiyanların dinleri, kiliseleri, canları, ırzları ve malları Allah'ın, Peygamber'in ve tüm müminlerin himayesindedir. Nasraniyet dini üzere yaşayanlardan hiç kimse kerhen İslam'a icbar edilmeyecektir. Hristiyanlardan birisi herhangi bir cinayete veya haksızlığa maruz kalırsa müslümanlar ona yardım etmek zorundadırlar*” maddelerini yazdırdıktan sonra: “*Ehl-i Kitap ile ancak en güzel yöntemlerle mücadele edin...(Ankebut, 29/46)*” ayetini okudu.⁷

Bu konuda Hz. Ali: “*Her kim ki bizim zımmımızdır, onun kanı bizimki kadar kutsaldır, malları bizim mallarımız kadar tecavüzden masumdur*” dedi. Başka bir kaynakta, Hz. Ali'nin şöyle dediği naklediliyor: “*Zımmi durumunu açıkça kabul edenlerin malları ve hayatları bizimki (yani Müslümanlarınki) gibi kutsaldır.*”⁸ diyerek, Müslüman'ın zorunlu olduğu bu husustaki hassasiyeti dile getirmiştir.

Bir hekim gibi halkın nabzını tutarak, Kur'andan ilaçlar yazan ve çözümler üretmeye çalışan Bediüzzaman da, Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemlerinde bu konuya değinmiş, birlikte yaşama iradesine ve hukukta eşitliğe vurgu yapmıştır.

Bediüzzaman Said-i Nursi, II. Meşrutiyetin başında doğudaki Kürt aşiretlerini gezer ve onlara tavsiye ve ikazlarda bulunur. Osmanlıda uzun yıllar “millet-i sadıka” olarak geçen Ermenilerin ırkçı düşünceler ile tahrik edildiği, provoke edildiği bir dönemde ortak paydaya ve sosyal hayatın gerekliliklerine işaret eder. Bugün bile önyargıların kol gezdiği böyle bir alanda, asrın fikhını okumuş bir İslam âliminin bu konudaki sorulara verdiği cevaplara bakmakta fayda bulunmaktadır.

İkinci meşrutiyetin ilanından sonra, “hürriyet iyidir, güzeldir. Fakat şu Ermeniler'in hürriyeti çirkin görünüyor, bizi düşündürür.” sorusuna “Onların hürriyeti onlara zulmetmemek ve rahat bırakmaktır. Bu ise şer’idir.(İslamidir) Bundan fazlası sizin fenalığınıza,

divaneliğinize karşı bir tecavüzleridir, cehaletinizden bir istifadeleridir.” der. Ayrıca sosyal hayata dönük faydacı bir yaklaşımla “içimizdeki Ermeniler üç milyon olmadığı gibi, gayr-ı müslimler dahi on milyon yoktur. Halbuki bizim milletimiz ve ebedî kardeşlerimiz üç yüz milyondan ziyade iken, üç müdhis kayd ile mukayyed (kayıtlı, bağlı) olup, ecnebilerin istibdad-ı maneviyelerinin taht-ı esaretlerinde (manevi baskılarının esirliği altında) ezilirler.

Yine “gayr-ı müslimlerle nasıl müsavi(denk) olacağız?” sorusuna insan hakları alanında eşitlik ilkesinin esas olduğuna vurgu yaparak, “müsavat ise fazilet ve şerefte değildir,

şu memleketin saadeti ve selâmeti Ermenilerle ittifak ve dost olmaya vabestedir(bağılıdır). Fakat mütezelliâne (zillet içinde) dost olmak değil, belki izzet-i milliyeyi (milli onuru) muhafaza ederek, musalâha (barış) elini uzatmaktır.

hukuktur. Hukukta ise şah ve geda birdir. Acaba bir şeriat karıncaya ayak basmayınız dese, tazibinden(azap vermekten) men’ ederse, nasıl benî-Âdem’in(insanoğlunun) hukukunu ihmal eder?” diyerek devlet başkanı olduğu dönemde, Hz. Alinin sıradan bir Yahudi ile eşit koşullarda yargılanmasını ve Kürtlerin övücü olan Salâhaddin-i Eyyubî'nin miskin bir Hristiyan ile karşılıklı muhakemesini buna delil olarak getirir.

Ermenilere karşı, ‘İslamın adaletinin hakkı ile gösterilemediğini, şeriat dairesindeki haklarının istibdadın kötü alışkanlıkları ve sonuçları sebebiyle verilemediğini belirterek’ özeleştiri yapar.⁹

“Ermeniler bize düşmanlık edip, hile ve hıyanet ediyorlar. Nasıl dostluk üzerinde ittifak edeceğiz? sorusuna, “Düşmanlığın sebebi olan istibdat (baskıcılık, saltanat) öldü. İstibdadın zevaliyle dostluk hayat bulacak. Size bunu kat’iyen söylüyorum ki, şu memleketin saadeti ve selâmeti Ermenilerle ittifak ve dost olmaya

vabestedir (bağılıdır). Fakat mütezelliâne (zillet içinde) dost olmak değil, belki izzet-i milliyeyi (milli onuru) muhafaza ederek, musalâha (barış) elini uzatmaktır.

Bir şey söyleyeceğim: Eğer mümkündür, Ermeniler birden sahife-i vücuttan (varlık aleminden) silinsin. Olabilir; yalnız, size husumetin (düşmanlığın) bir faydası olsun. Yoksa mutlaka husumet zarardır. Halbuki Âdem a.s. zamanından, yolda arkadaşlık eden bizimle gelmiş büyük bir unsurun zevali (yok olması) değil, belki küçük bir kavmin mahvı dahi imkansızdır. Ömerdilan kabilesi bin senedir yine Ömerdilan’dır.

Hem de dostluğun sebebi vardır. Zira komşudurlar. Komşuluk, dostluğun komşusudur. Hem de onlar uyandılar, dünyaya yayıldılar, terakkiyat tohumlarını topladılar, vatanımızda ekecekler. Bizi medeniyete mecbur, terakkiye ikaz, bizdeki fikr-i milliyeti hüşyar ediyorlar(uyandırıyorlar).

Özelde Kürtlerin, genelde İslam toplumlarının en büyük düşmanlarının cahillik, fakirlik ve ihtilaflar olduğunu, cahilliğin İslam ile aydınlanmış bilgi, fakirliğin sanat, tarım ve ticarete verilecek önem ile ve ihtilaflın, sürtüşmelerin ise ittifak, birlik silahlarıyla yenilebileceğini söyler. “Amma, komşularımız ve bizi teyakkuza ve terakkiye sevk eden Ermenilerle kemal-i memnuniyetle dost olup elele vereceğiz. Zira husumette fenalık var. Husumete vaktimiz yoktur.” der.¹⁰

2.Meşrutiyetten sonra Ermenilerin kaymakam ve vali olmalarını yadırgayan bir soruya ise, Meşrutiyetin milletin hâkimiyeti olduğunu, hükümetin vali ve kaymakamının ise ücretli hizmetkârlar olduğunu söyleyerek, saatçi ve makineci ve süpürgeci oldukları gibi kaymakam ve vali de olmalarında bir sakınca olmadığını belirtir.¹¹

AZINLIK TANIMI VE TARİHSEL SÜREÇ:

Türk Dil Kurumunca yayınlanan Genel Türkçe Sözlük'te azınlık kavramı şu şekilde tanımlanmaktadır: “1. Bir toplulukta herhangi bir nitelik bakımından ayrı ve ötekilerden sayıca az olanlar, ekalliyet, çoğunluk karşıtı. 2. Toplum biliminde ise; Bir ülkede

ayrı soydan veya inançtan olan ve sayıca az bulunan topluluk, ekalliyet.” “Azınlık” kavramı dünyada 16. yüzyıldan bugüne kullanılmaktadır.

Milletler Cemiyeti döneminden bu yana azınlık kavramının ölçütü üçlüdür: etnik, dilsel, dinsel azınlıklar. Bununla birlikte, Türkiye 1923 Lozan’da bunların üçünü de kabul etmemiş ve yalnızca gayrimüslim yurttaşların azınlık olduğunu ve dolayısıyla uluslararası azınlık korumasından yararlanabileceğini kabul ettirmiştir.¹²

Bununla birlikte, aradan yaklaşık seksen yıl geçmiş olduğu ve bu arada dünyadaki azınlık kavramı, tanımı ve hakları büyük gelişme gösterdiği için Türkiye ciddi sıkıntılarla karşı karşıya kalmaktadır. Üstelik 1990’dan sonra azınlık hakları, hem mekân, hem de nitelik olarak daha da genişlemiş ve güçlenmiştir.

Bu sıkıntılar yalnızca Lozan’ın sınırlı tanımından kaynaklanmamaktadır. Türkiye, imzaladığı uluslararası sözleşmelere getirdiği bir tür rezervle, daha da dar bir kalıp ileri sürmektedir. Bu “Yorum Beyanı”na göre, Türkiye, Lozan’ın yanı sıra 1982 Anayasasının kısıtlamalarını da uluslararası ortamda ileri sürmekte, katıldığı sözleşmelerde getirilen hakların Lozan’da kabul edilenler dışındakilere de getirilmesi ve 1982 Anayasası tarafından yasaklanan haklardan olması halinde uygulanmayacağını bildirmektedir.

Türkiye’nin bu konudaki sıkıntılarını iki noktada özetleyebiliriz:

1) Türkiye’nin bu sınırlayıcı tutumu, dünyadaki eğilimlere gitgide ters düşmektedir. BM İnsan Hakları Komitesinin 1990’lardaki yorumundan sonra eğilim, bir ülkede azınlık olup olmadığını o ülkeye sormamak ve eğer “etnik, dilsel, dinsel bakımdan farklılık gösteren ve bu farklılığı kimliğinin ayrılmaz parçası sayan” gruplar varsa, o devlette azınlık bulunduğunu kabul etmek yönündedir. Fakat bunlara azınlık statüsü tanıyıp tanımamak tamamen ulus-devletin yetki alanına girer.

Burada hemen belirtelim ki Avrupa Birliği’nin, Türkiye’den, farklı kültürel gruplara azınlık statüsü ve hakları tanınması yolunda bir talebi kesinlikle yoktur. Yalnızca, kültürel bakımdan farklı bütün yurttaşlara eşit muamele yapılmasını istemektedir. Bu nokta çok

iyi anlaşılacak zorundadır.

2) Türkiye Lozan’ı da gerektiği gibi uygulamamaktadır ve dolayısıyla, bu kurucu antlaşmasının kimi hükümlerini dahi ihlal etmektedir.

Bir kere, gayrimüslimlere getirilmiş olan haklar tam olarak uygulanmamaktadır. Hem de bu haklar yalnızca üç büyük azınlığa (Ermeni, Musevi, Rum) tanınmakta ve diğer gayrimüslimlere (ör. Süryaniler için madde 40’daki eğitim hakkı) tanınmamaktadır, hem de Lozan Kesim III’ün bu gayrimüslimler dışındakilere uluslararası koruma olmaksızın getirdiği haklar devlet tarafından görmezden gelinmektedir. (Rapor, 30)

Bu madde, “bütün Türkiye Cumhuriyeti yurttaşları”na, “dilediği dili ticaretle, açık ve kapalı toplantılarda, her türlü basın ve yayın araçlarında kullanma” hakkı getirmektedir. Yani bu kullanımın tek istisnası, resmî dairelerdir. Bu konuda, örneğin radyo ve TV’lerde kimse istediği dilde yayın yapmadığı için 03 Ağustos 2002’de Üçüncü Uyum Paketi çıkarılmış, ama o da uygulanmadığı için bir de 30 Temmuz 2003’te Yedinci Paketin çıkarılması gerekmiştir. Kasım 2003 sonunda RTÜK bu konuda bir yönetmelik hazırlamıştır. Burada da zaman ve mekan kısıtlamaları getirilmiştir.”

Raporun bu kısmında Lozan Antlaşması’nın 39/4 üncü maddesinin¹³ uygulanmasının dört açıdan uygun olacağı belirtilmekte, hükümete öneriler sunulmakta ve şöyle denilmektedir:

“Oysa, örneğin Lozan 39/4 uygulansa, Kürtçe yayın konusunun getirdiği ve Türkiye’yi boşu boşuna meşgul eden sıkıntılı tartışmalar kendiliğinden sona erecektir. Böyle bir durum, Türkiye’nin dört açıdan çok işine yarayacaktır:

1) Türkiye’nin, çok yakın bir gelecekte, zaten bir yararını görmediği “Yorum Beyanı”ndan vazgeçmek zorunda kalacağı kesindir. Bunu AB zoruyla değil, kendi iradesiyle yapması ulusal egemenlik kavramı açısından çok önemlidir ve bu da kendi kurucu antlaşması Lozan’ın hükümlerini uygulamasıyla olacaktır.

2) Bir gün, kaçınılmaz olarak, herkes her dilde yayın yapabilecektir. Buna geçişte yeni ve tartışmalı yasalar çıkarmakla uğraşmak yerine, Lozan’ın

zaten en az anayasa değerinde olan hükümlerinin uygulandığı gerekçesini ileri sürmek devlet için büyük kolaylık sağlayacaktır.

3) Türkiye’de uluslararası koruma altında azınlık yaratmamak açısından, bütün yurttaşlara mümkün olduğu kadar geniş özgürlükler verilmesi gerektiği açıktır ve bu madde “tüm Türkiye Cumhuriyeti yurttaşları”ndan söz etmektedir.

4) Türkiye’de devletin kendi insanına daha insanca muamele yapmasının, ülkede “birlik ve beraberlik” açısından çok yararlı olacağına kuşku yoktur. Çünkü “zorunlu yurttaş”lardan oluşan bir ülke zayıf bir ülkedir. İnsanları mutlu ederek onları “gönüllü yurttaş”lar haline getirmek bizzat devleti kuvvetlendirecektir. Devletin en az çekineceği vatandaş, hakkını verdiği vatandaşdır.” (Rapor 31)

Anayasa böyle olunca, kimi yasa ve yönetmeliklerde de, “Türk” terimi, vatandaşlık anlamında değil de, etnik köken anlamında kullanılmakta ve “garip” hükümler getirilebilmektedir. Örneğin 28 Aralık 1988’de çıkarılan ve 1991’e kadar uygulanan “Sabotajlara Karşı Koruma Yönetmeliği”, hangi kategorilerin sabotaj yapabileceklerini sıralarken, gayrimüslim Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarını da “Memleket içindeki yerli yabancılar (Türk tebaalı) ve yabancı ırktan olanlar” diyerek bu kategoriye katmıştır. “Yabancılar tarafından açılmış özel okullar”a “Türk müdür başyardımcısı” atanmasına ilişkin olan 625 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanununun 24/1 maddesi, Türk yurttaşı olan azınlıkların okullarına da uygulanmaktadır. Üstelik, md.24/1 bu başyardımcının “Türk asıllı ve Türkiye Cumhuriyeti uyruklu” olacağını söylemektedir. Ancak 14.02.2007 tarihli ve 5580 sayılı aynı husustaki yasa ile bu kanun yürürlükten kaldırılmış ve ilgili konudaki 8/4 ve devamı fıkrasına göre, T.C. uyruklu olmak yeterli görülmüştür.

1940’lara kadar gayrimüslim yurttaşların “ecanip” (yabancılar) defterine kaydedilmiş olması, 1942 Varlık Vergisinin yasada bulunmayan bir “G” (gayrimüslim) cetveli uygulayarak bu yurttaşlardan Müslümanlara oranla çok daha fazla vergi almış bulunması, 1950’lere kadar askerî okullara ve hatta sivil kurumlara kabul edilmenin “T.C. tebaasından ve

Türk ırkından olmak" şartına bağlı kılınması, bütün bunlar, yalnızca geçmişte kalmış olaylar değildir. Bugün de TSK, Dışişleri, Emniyet, MİT başta olmak üzere, üniversitelerde Türk ırkından olanlar dışında gayrimüslim memura rastlanmaz. Bu örnekler "Türk" teriminin ırk ve hatta din bağlamındaki kullanımını yansıttıkları için, 21. Yüzyıl eşliğinde Türkiye'yi uluslararası planda layık olduğu yere ulaştırmaktan ciddi biçimde alıkoyan ve içte de ulusal birliği zedeleyen uygulamalardır."¹⁴

Bu "1936 Beyannamesi" konusu 02 Ocak 2003'te çıkartılan Dördüncü AB Uyum Paketi'ne sokularak düzeltilmişse de, uygulamada haksızlık bugün de, olduğu gibi devam etmektedir. Nitekim 19 Haziran 2003'te çıkartılan Altıncı Uyum Paketi'nde aynı husus yinelenmek zorunda kalmıştır. Uygulamada ise henüz sonuç alınabilmiş değildir.

Son olarak, 1936 Beyannamesi kaldırıldığı halde, Surp Haç Ermeni Lisesi Vakfı'na Hazine'nin Şubat 2003'te açtığı davada iddialarını "İçişleri Bakanlığı Azınlık Tali Komisyonu" kararına dayandırmış olması, tek kelimeyle vahim bir durumu yansıtmaktadır. Türkiye'de, dinleri çoğunluktan farklı olan yurttaşların malları söz konusu olduğunda, devlet şemasında bulunmayan böyle bir Tali Komisyon devreye girmektedir ki, etnik ve dinsel ayrımcılık konusunda bundan daha dorukta bir örnek vermek herhalde zordur.¹⁵

Türkiye'de azınlıklar söz konusu olduğunda Lozan Antlaşması'na atıfta bulunulmakta, ancak bu antlaşma da alabildiğine dar yorumlanmaktadır. Lozan Antlaşması'nda hiçbir ayırt edici ibare kullanılmaksızın, "gayrimüslimler" den söz edilmesine rağmen, Türkiye sadece Rum, Ermeni ve Yahudi'lerin azınlık olduğunu, Türkiye'de başkaca bir azınlık bulunmadığını beyan etmektedir. Türk eşittir Müslüman gibi, açıkça dile getirilmemiş bir formülü temel alan bu yaklaşım dini azınlıkları, etnik/ırksal temelden hareketle tanımlamak gibi anlaşılması zor bir tutum geliştirmiştir. Hal böyle olunca, Süryaniler, Türk Protestanlar v.d hukuken tanınmayan gruplar olarak ortaya çıkmaktadır.¹⁶

AZINLIKLARIN MAĞDURİYETİNE

1936 Beyannamesi'nden sonra devlet tarafından el konulan Beşiktaş Makruhyan Ermeni İlköğretim Okulu.

İLİŞKİN ÜÇ OLAY:

1) 1936 Beyannamesi:

Rahmetli Hırant Dink'in beyanı ile konuyu irdelenecek olursak; "1936 yılında çıkan yeni Vakıflar Yasası ile devlet kilise vakıflarımızdan bir beyanname istemiş, "Ne mülkünüz varsa bir liste halinde verin" demiştir. Aradan 40 sene geçmiştir, 1975 senesinde Yargıtay Genel Kurulu bir karar vermiş ve "Azınlık vakıflarının

1936 yılında vermiş oldukları beyanname dışında mal edinme hakları yoktur, dolayısıyla bu tarihten sonra edinilmiş bütün mallar, ister bağış, ister satın alma yoluyla elde edilmiş olsun eski sahiplerine iade edilecektir" demiştir.

O gün bugün kira gelirleriyle çocuklarımızı okuttuğumuz mülklerden 40'ı (Ermeni cemaatine ait) elimizden bu yolla alınmıştır. Bu mülkler, vakfetmiş olanın eski mirasçısına da

geri gitmemiştir. İade edilecek mülkler özenle seçilmekte ve mirasçıları ölmüş olduğu için Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne geçmektedir. Bu süreç her yıl parça parça açılan davalarla yürüdüğü için, 1936 sonrasında bağış ya da satın alma yoluyla intikal etmiş 120 mülk henüz elimizdedir. Herhalde bunların iadesi için mirasçılarının ölmesi beklenmektedir.¹⁷

2762 sayılı yeni vakıflar yasası gereği verilen 1936 beyannamesi'nin uygulaması ile halen gayrimüslim kurumlar, herhangi bir mülkü ne bağış olarak kabul edebilmekte ne de satın alabilmektedir. Uygulamada mal edinilmesine izin vermemekle de kalınmayıp, 1936 yılından sonra elde edilmiş mülkler, Vakıflar Genel Müdürlüğü'nce veya Maliye Hazinesi'nce açılan davalarla gayrimüslim kurumlarının elinden alınmakta ve eski sahiplerine iade edilmekte, mirasçısız kalan mülkler ise mazbut vakıflar olarak hazine'ye devredilmektedir.¹⁸

Uyum yasaları ile bu konuda iyileştirmeler yapılmıştır. Ancak halen devam eden ve çözülmemiş olumsuzluklar vardır.

Son kanun hükmünde karamame azınlık vakıflarına, malik hanesi açık bırakılmış taşınmazların iadesi, mezarlıkların iadesi ve mülkiyeti zamanla üçüncü kişilere geçen taşınmazlar karşılığı ödemeyi öngörmesi yönüyle olumludur. Fakat aşağıda sıralanan hususlar hâlen çözüm beklemektedir:

• Mazbut vakıflarla (çoğu manastır) ilgili değişiklik yoktur. 2008'de yürürlüğe giren Vakıflar Yasası ile mazbataya alınma kaldırılmıştır. Ancak hâlihazırda mazbut vakıfların durumunun meşrulaştırılmaya çalışıldı iddiası vardır. "Hukukî ve hayrî hizmeti kalmadığı" gerekçesiyle kapatılmışlardır. Bir mabedin tanımlanması konusunda yetkili olması gereken Ortodoks Hristiyanlık anlayışında ise kilise veya manastırın hayrî hizmetinin kalmadığının söylenmesi mümkün değildir.

• Geçici 11. madde, kamulaştırma yapılan taşınmazları kapsam dışı tutmaktadır. Cemaat vakfı ve gayrimüslim şahıs taşınmazlarındaki kamulaştırmalarda mülkiyet gasbı iddiaları bulunmaktadır.

• 1936 Beyannamesi'nde yer

almayan mezarlıklar da kapsam dışında bırakılmıştır.

• Geçici 11. madde, Vakıflar Genel Müdürlüğü (VGM) adına kayıtlı taşınmazların iadesine izin vermiştir. Ancak vaktiyle vakfa aitken, VGM'ce idare edilen mazbut Müslüman vakıfların (Sultan Abdülhamid Han Vakfı gibi) adına kayıtlı taşınmazlar kapsam dışı bırakılmıştır.

• Kanunî değişiklik hakkında kamu kurumlarının yeterince bilgilendirilme mesi sebebiyle uygulamada problem yaşanmaktadır.

• Cemaatlerde yeterli belge sıkıntısı bulunmaktadır. Başta VGM ilgili tüm devlet arşivlerinden yararlanma isteği söz konusudur.¹⁹

2) 1942 Varlık Vergisi:

Yasa metni

11 Kasım 1942

Cumhuriyet tarihinin tartışılan

yasalarından biri olan "Varlık Vergisi", Şükrü Saraçoğlu Hükümeti tarafından 9 Kasım 1942'de TBMM'ye sevk edildi. Yasa, 11 Kasım'da Genel Kurul'da kabul edildi ve 12 Kasım 1942'de Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girdi.

17 Eylül 1943 tarih ve 4501 sayılı yasa ile bir kısım mükellefin vergi borçları silindi.

15 Mart 1944 tarih ve 4530 sayılı "Varlık Vergisi Bakayasının Terkinine Dair Kanun" ile o tarihe kadar tarh edilmiş, ancak tahsil edilememiş vergilerin silinmesiyle "Varlık Vergisi" uygulaması ortadan kalktı.

Yasanın Gerekçesi

Varlık Vergisi kanununun resmi gerekçesi, hükümet tarafından "olağanüstü savaş koşullarının yarattığı yüksek kârlılığı vergilemek" olarak dile getirilmiştir. Oysa basına kapalı olarak yapılan CHP grup toplantısında

Varlık vergisini ödemeyenler İlk kafile dün akşam Aşkaleye yollandı

Kafile azalarından ikisi son dakikada 497,000
lira tediye ederek serbest bırakıldılar

*Aşkale yolcuları tıbbi Uludağ seyahatine
çıkart gibi giyinmişlerdi. Ayaklarında golf
pantolonları gözlerinde kar gözlükleri vardı*

Vagon penceresinden duyulan ses: "Kuzum, mösyö Alber, para meselesini çabuk bitir, belki Ankaradan dönerim!.."

Aşkale yolcuları Erzurum treninde aileleriyle vedalaşırken
Varlık vergisi borçlarını öde - kabata tarafından yakalanan ve 32 kişilik ilk kafile dün gece
miyen ve tediye hüsnü niyet Kadıköy Modapalastaki kamp saat 20 de kalkan Erzurum tre-
göstermiyerek birkaç gün evvel yerine nakledilen mükelleflerden. (Deneme 7 inci sayfa)

başbakan Şükrü Saracoğlu'nun vurguladığı gerekçeler farklıdır:

"Bu kanun aynı zamanda bir devrim kanunudur. Bize ekonomik bağımsızlığımızı kazandıracak bir fırsat karşısındayız. Piyasamıza egemen olan yabancıları böylece ortadan kaldırarak, Türk piyasasını Türklerin eline vereceğiz.

"Bu memleket tarafından gösterilen misafirperverlikten faydalanarak zengin oldukları halde, ona karşı bu nazik anda vazifelerini yapmaktan kaçınacak kimseler hakkında bu kanun, bütün şiddetiyle uygulanacaktır.

Yasanın Uygulanışı

Başbakan Saracoğlu, 5 Ağustos 1942'de okuduğu hükümet programında "Biz Türküz, Türkçüyüz ve daima Türkçü kalacağız. Bizim için Türkçülük bir kan meselesi olduğu kadar ve laakal o kadar bir vicdan ve kültür meselesidir. (...) Biz ne sarayın, ne sermayenin, ne de sınıfların saltanatını istiyoruz. İstedığımız sadece Türk milletinin hakimiyetidir." diyerek yeni hükümetin sosyal politikasını açıklamıştır.

1942 yazı boyunca İstanbul gazetelerinde hırsızlık, karaborsacılık, vurgunculuk ve ihtikârla ilgili haber ve yazılar ön plana çıkarıldı. Hemen her gün ve her gazetede "karaborsacı Yahudi" tiplemesini içeren karikatürler yayınlandı.

12 Eylül 1942'de İstanbul defterdarlığı görevine atanan Faik Ökte'nin anılarında anlattığına göre, Maliye Bakanlığı savaş dolayısıyla fevkalade kazanç elde ettiği iddia edilen kimselerin cetvelinin yapılarak müslümanların M, gayrimüslimlerin G, dönmelerin D harfiyle işaretlenmesini talep etti.

11 Kasım'da Varlık Vergisi kanunu TBMM'de hiç tartışılmadan kabul edildi. Kanun her il ve ilçe merkezinde kimin ne kadar vergi ödeyeceğini belirleyecek servet tespit komisyonları kurulmasını, komisyon kararlarının nihai ve kati olmasını, vergi ödeme süresinin 15 gün olmasını, bu süre içinde tahakkuk eden vergiyi ödemeyenlerin mallarının haczedilerek icra yoluyla satılmasını, buna rağmen borcunu ödeyemeyen mükelleflerin borçlarını "bedenen çalıştırarak ödetmek" amacıyla çalışma kamplarına gönderilmesini öngörüyordu.

"kKaraborsacı Yahudi" tiplemesi içeren karikatürlerden bir örnek...

İstanbul'da kurulan üç komisyon tahakkuk eden vergi listelerini 18 Aralık 1942'de açıkladı. Tahakkuk eden vergilerin %87'si gayrimüslim, %7'si müslim mükelleflere yüklenmişti. Geri kalan %6 değişik kalemlerde olup, bunların da çoğu gayrimüslim azınlıklar ve ecnebilirdi. Ocağa kadar vergisini ödemeyen mükelleflere birinci hafta için %1, sonraki haftalar için %2 gecikme zammı uygulanacağı ilan edildi.

Aralık 1942 ve Ocak 1943'te İstanbul'da gayrimüslimlere ait binlerce taşınmaz mülk el değiştirdi. El değiştiren mülkler arasında İstiklal Caddesi'ndeki yapıların büyük bir kısmı bulunuyordu. Satılan mülklerin %67 kadarı müslüman Türkler, %30 kadarı resmi kurum ve kuruluşlar tarafından alındı. 21 Ocak 1943'ten itibaren İstanbul'da binlerce gayrimüslime ait ev ve işyerleri haczedilerek haraç mezat satıldı.

1943 tarihli Cumhuriyet gazetesinde ödeme yapmayan 31 kişinin Erzurum Aşkale'deki toplama kampına gönderileceği yazıyordu.

27 Ocak ile 3 Temmuz 1943 arasında, tümü gayrimüslimlerden oluşan toplam 1229 kişi çalışmak üzere Erzurum Aşkale'ye yollandı. Sözlü anlatımlara göre bu kişilerin aileleri Aşkale'ye sürülenlerin "sağ dönmeyeceğine" inanıyordu. Sürgünlerden 900 kişi 8 Ağustos 1943'te yük vagonlarıyla Eskişehir

Sivrihisar'a nakledildi.

9 - 13 Eylül 1943 tarihlerinde New York Times gazetesinde Cyrus Sulzberger imzasıyla Türkiye'deki Varlık Vergisi uygulamasını eleştiren bir dizi yazı çıktı. Bu yazılardan hemen sonra 17 Eylül'de toplanan TBMM, henüz tahsil edilmemiş olan Varlık Vergisi borçlarının silinmesine karar verdi. Aralık ayının ilk günlerinde Aşkale ve Sivrihisar sürgünleri yaklaşık on aylık esaretten sonra evlerine gönderildi. Çünkü, o dönem ikinci Dünya Savaşı'nın kritik günleriydi ve Türkiye bu durumdan etkilenmek istememişti.

Varlık Vergisinin sonuçları

Varlık Vergisi kanunu ile toplam 314.900.000 TL vergi tahsil edildi. Bu sayının %70'i İstanbul'da toplandı. Toplam tahsilat, 394 milyon TL olan 1942 devlet bütçesinin %80'ini buluyordu.

1935 sayımında Türkiye nüfusuna oranı %1,98 olan gayrimüslim azınlıklar, vergiden sonra başlayan göç nedeniyle 1945'te %1,56'ya ve 1955'te %1,08'e düştü.²⁰

3) 6-7 Eylül Olayları:

1955'ten itibaren Demokrat Parti hükümeti gittikçe zorlaşan bir ekonomik durumla karşı karşıya kalmış ve özellikle yüksek enflasyon nedeniyle hayat standardı düşen kesimin güvenini kaybetmiştir; şüpheli metotlarla muhalefeti susturma çabaları ise basın, aydınların ve öğrencilerin de Demokrat Parti'den soğumasına yol açmıştır. Örneğin Alman Dışişleri'nin bir raporuna göre daha olaylardan 15 gün evvel, muhalefeti kontrol amacıyla 7 Eylül 1955 günü İstanbul, Ankara ve İzmir'de sıkıyönetim ilan edilmesine karar verilmiştir. 1956 yılında muhalefeti baskı altına almak için Basın ve Toplantı Yasası'na getirilen kısıtlamalar da büyük ölçüde 6-7 Eylül olaylarıyla gerekçelendirilmiştir. Menderes hükümetinin de, azınlıklara karşı baştaki liberal politikası, gittikçe zorlaşan ekonomik koşullarla değişir ve ilişkiler gerginleşir.

"Atamızın Evi Bomba ile Hasara uğradı" (İstanbul Ekspres) konulu bir haber toplumu provake edecek şekilde yayınlanır.

Kıbrıs Türklerine yapılan baskılar,

1955 yılında Türkiye kamuoyunun gündeminde baş köşeye oturmuştur. O dönem Türkiye'de en çok satan gazete olan Hürriyet'in başlığında İstanbul'daki Rum azınlığın aralarında başış toplayarak Kıbrıs Rumlarının ENOSİS çetelerine gönderdiği haberi çıkar. Dışişleri yetkilileri Londra'da Kıbrıs temaslarına devam ederken, Atatürk'ün Selanik'teki evinde bir bomba patlamasıyla ilgili haber, önce 6 Eylül 1955 günü saat 13.00 haberlerinde radyoda yayımlanır. Bunun üzerine, "Atamızın evi bombalandı" manşetiyle ikinci baskı yapan Mithat Perin'in sahibi, Gökşin Sipahioğlu'nun yazı işleri müdürü olduğu DP yanlısı İstanbul Ekspres gazetesi genelde tirajı 20.000 civarında olduğu halde 6 Eylül'de 290.000 basmış ve o dönemde kurulmuş olan Kıbrıs Türktür Derneği üyelerince bütün İstanbul'da satılmaya ve halkı galeyana getirmek üzere kullanılmaya başlanır.

Aynı baskıda Kıbrıs Türktür Derneği genel sekreteri Kamil Önal Mukaddesata el uzatanlara bunu çok pahalıya ödeteceğiz, ödeteceğimizi alenen söylemekte de bir mahzur görmüyoruz, diye yazmıştır.

Kıbrıs Türktür Cemiyeti'nin önyak olması ve diğer gençlik örgütleri, meslek kuruluşları, DP teşkilatı, bazı resmi ve gayriresmî makamların telkin ve teşvikiyle yerel kalabalıklar ve şehre dışarıdan getirilmiş olan kitlelerce 6 Eylül akşamı Cumhuriyet tarihinde görülmemiş bir yağma ve yıkım eylemi gerçekleştirilmiştir.

İlk saldırı saat 19.00 sıralarında Şişli'deki Haylaf Pastanesi'ne yapılır. Ardından büyüyen kalabalık Kumkapı, Samatya, Yedikule, Beyoğlu'na geçerek gayrimüslimlerin toplu olarak yaşadığı birçok semtte önce Rumların, ardından da Ermeni, Yahudi ve hatta yanlışlıkla bazı Türklerin dükkânlarına saldırarak yağmaya başlar. İstanbul'daki Rum azınlığın ev, işyeri ve ibadet yerlerine yönelik bu saldırılarda emniyet pasif bir tutum sergiler. Rum vatandaşların adresleri hakkında önceden bilgi sahibi olan, yirmi-otuz kişilik organize birliklerin kent içindeki ulaşımı özel arabalar, taksi ve kamyonların yanı sıra otobüs, vapur gibi araçlar yardımıyla sağlanır. 7 Eylül sabahına kadar süren saldırılarda

aralarında kilise ve havraların da bulunduğu 5.000'den fazla taşınmaz tahrip edilir ve milyonlarca dolarlık mal sokaklara saçılıp, yağmalanır.

İstanbul'un her yerinde yağmalar aynı yöntemle yapılır. Dükkânlara saldıranlar önce vitrinleri taşıyarak kırmış ya da demir parmaklıkları kaynak makineleri ve tel makasları yardımıyla açarak, içerideki alet ve makineleri dışarı çıkararak paramparça ederler.

Kiliseler ve mezarlıklar da payını alır: Kiliselerin içindeki kutsal resimler, haçlar, ikonalar ve diğer kutsal eşyalar tahrip edildiği gibi, İstanbul'da bulunan 73 Rum Ortadoks kilisesinin tamamı ateşe verilir.

İzmit ve Adapazarı'ndan gelen yağmacılar geri dönmek üzere Haydarpaşa İstasyonu'na geldiklerinde, üzerlerinde yağmaladıkları mallarla yakalanırlar. Bunların büyük bir bölümünün başka şehirlerden getirildiği ortaya çıkar. (örneğin Sivas'tan 145, Trabzon'dan 117, Kastamonu'dan 116, Erzincan'dan 111 kişi.)

Hasarlar

Türk basınına göre 11 kişi, bazı Yunan kaynaklarına göre 15 kişi öldürülmüştür. Sabancı Üniversitesi öğretim üyesi Dr. Dilek Güven'in Sabah gazetesine verdiği röportaja göre ölüm sayısının az oluşu gruplara "ölüm olmasın" emri verilmesi sebebiyledir. Resmî rakamlara göre 30 kişi, gayriresmî rakamlara göre 300 kişi yaralanmıştır. Güven'e göre resmi rakamlara göre altmış olan tecavüze uğrayan ve utanmalarından veya korkmalarından dolayı şikayette bulunamayan kadın sayısının 400'e yakın olduğu tahmin edilmektedir.

4.214 ev, 1.004 işyeri, 73 kilise, bir sinagog, iki manastır, 26 okul ile aralarında fabrika, otel, bar gibi yerlerin bulunduğu 5.317 mekân saldırıya uğramıştır.

Maddi hasarın, o günün değerine göre 150 milyon - 1 milyar Türk Lirası arasında olduğu tahmin edilmektedir. [12] Demokrat Parti hükümeti zarara uğrayıp tescil ettirenlere toplam 60 milyon Türk Lirası civarında tazminat ödemiştir.

Zamanın gazetelerine göre "asıl suçlu, Türkleri provoke eden Rumlardır". Halbuki 6-7 Eylül olaylarının sadece

Kıbrıs'la ilgili olarak Rumlara yapılmış bir misilleme olmadığının bir göstergesi, tahrip edilen işyerlerinin sadece yüzde 59'u Rumlara aitken, kalan yüzde 17'sinin Ermenilere, yüzde 12'sinin Yahudilere ait olması, hatta dönmele ve Müslüman olmuş Beyaz Ruslara ait mekânların bile saldırıya uğramasıdır.

Sonrası

Olayların başladığı saatlerde İstanbul'da olan başbakan Adnan Menderes saldırıların kontrol edilememesi üzerine Sapanca'dan çağrılır ve sıkıyönetim ilan edilir. Olaylarla ilgili olarak önce 3.151 kişi tutuklanır. Sonradan bu sayı 5.104'e yükselir.

10 Eylül 1955 günü dönemin İçişleri Bakanı istifa eder. Başlangıçta soruşturmalar Kıbrıs Türktür Cemiyeti ve gençlik örgütleri etrafında yoğunlaşan ve o günlerde ilan edilen sıkıyönetim savcılar tarafından yapılan ilk soruşturma ve yargılamalar, daha sonra DP iktidarının bastırması sonucunda komünistlerin suçlanmasına evrilmiştir.[4] Aralarında Aziz Nesin, Nihat Sargın, Kemal Tahir, Asım Bezirci, Hasan İzzettin Dinamo ve Hulusi Dosdoğru'nun bulunduğu yaşayan fişlenmiş komünistler ile ölmüş dört komünist hakkında dava açılır. Tutukluların çoğu Aralık 1955'te serbest bırakılır. Bunun en önemli nedenlerinden biri, muhalefet lideri İsmet İnönü'nün, hükümeti ağır bir dille eleştiren ve gerçek suçluları takip yerine suçsuz vatandaşlara işkence yapılmasıyla suçlayan konuşmasıdır. Dava beraatle sonuçlanır. Kısa süre sonra Kıbrıs Türktür Cemiyeti de kapatılır.[6] 1960 darbesinden sonra, bu olaylar Yassıada yargılamalarının gündemine oturdu. 27 Mayıs darbesinden sonra cunta tarafından organize edilen Yassıada yargılamalarında olayların DP hükümetinin başbakanı Adnan Menderes'in provokasyonu sonucu kontrolden çıktığı iddia edilir ve cunta mahkemesi Demokrat Parti yönetimini 6-7 Eylül olayları nedeniyle de cezalandırılır.

Dr. Dilek Güven'e göre:

Kıbrıs Türktür Cemiyeti Başkanı Hikmet Bil ve üyeleri cezaevine girer. Ama "Ya bizi serbest bırakırsınız ya da biz bazı şeyleri ifşa ederiz" deyince serbest bırakılırlar. Olaylar halkın üzerine kalır. Çünkü mahkemede,

Medeni bir topluma yakışan geçmişin hataları üzerinden kan davası gütmek ve acıları yarıştırmak değil, karşılıklı empati ile yanlışlarla yüzleşmek, geleceğe dönük barış içinde yaşanacak bir iklimi inşa etmektir.

"Türk milleti galeyana geldi, olayları gerçekleştirdi" denilir. Kimse ceza almaz. İkinci dava Yassıada açılır. Menderes ve hükümet üyeleri bu suçtan da yargılanır. Bu davada da olaylar sadece hükümet üyeleri üzerine yıkılır. Menderes, defalarca MAH yani MİT Başkanı'nın mahkemeye çağrılmasını ister. Ama hep reddedilir ve olaylar aydınlatılamaz.

Olayların ardından, Türkiye'de yaşayan binlerce Rum Türkiye'den göç etmiştir. Rum nüfusun zamanla azalmasıyla Rumların ekonomideki etkisi zayıflamaya başlamış ve daha önceki azınlıklara yönelik eylemlerde olduğu gibi Türklerin sermayeye hakim olması hızlanmıştır. Birkaç bin Rum ise özellikle Mersin ve Tarsus'a yerleşmişlerdir. Zamanla kalan Rumların da büyük çoğunluğu İstanbul'u terketmiştir. Nüfus mübadelesi sonucunda 1925 yılında yaklaşık 100.000'e düşen İstanbul'daki Rum nüfus, 2006 yılında 2.500 kişiye kadar düşmüştür.

6-7 Eylül 1955 olayları, Rumların büyük göç dalgalarıyla ülkeden ayrılmasına neden olur. Gayrimüslimlerin büyük bir kısmı için, yaşananlar, Türk vatandaşı olarak kabul görmediklerinin kanıtı olmuştur. Hangi parti iktidarda olursa olsun, gelecekte de ayrımcılıklara maruz kalacakları düşüncesiyle ve kendilerini güvende hissetmedikleri için, özellikle Rumlar yurtdışına göç kararı vermişlerdir. Nesiller boyu bu topraklarda yaşamış olan, İstanbul'un gayrimüslim yerlileri, bu gibi davranışlar sonucu evlerini ve anavatanlarını terk etmek durumunda bırakılmışlardır.

6-7 Eylül olaylarının olduğu sırada Seferberlik Tetkik Kurulu'nda görevli olan, 1988-1990 yılları arasında MGK genel sekreterliği yapan Sabri Yirmibeşoğlu, gazeteci Fatih Güllapoğlu'na verdiği röportajda 6-7 Eylül olayları hakkında şu demeci vermiştir.

6-7 Eylül 1955 olayları

"6-7 Eylül de bir Özel Harp işidir. Muhteşem bir örgütlenmeydi. Amacına da ulaştı. (Bu sözleri Sabri Yirmibeşoğlu 21.09.2010 da bir televizyon kanalındaki röportajında yalanlamıştır)"

Netice olarak, etik olarak ve inancımızdan gelen bir zorunluluk olarak, tüm gayrimüslimler ve Ermeniler, Müslümanlar için canı, malı, ırzı bizlerin zimmetinde olan vatandaşlarımızdır. Değil onlara karşı ırkçı yaklaşımlarla dışlayıcı, ürkütücü bir tavır almak, aksine onların böylesi ayrımcı muamelelere karşı yanında olmak bizlere yakışandır. Osmanlı'nın son dönemlerinde, Batıdan gelen ırkçılık virüsünün toplumun içine girmesiyle, Türklere ırkçılık aşılayanlar, Araplara giderek Arapçılık, Ermenilere ise Ermenicilik aşılanmışlardır. Toplum olarak aynı menfur odakların oyununa gelmiş, bazı çetelerin yaptığı zulümler sebebiyle, bu zulme katılmamış, hatta taraftar bile olmayan insanlara yerlerinden yurtlarından edilerek büyük bedeller ödetilmiştir. Medeni bir topluma yakışan geçmişin hataları üzerinden kan davası gütmek ve acıları yarıştırmak değil, karşılıklı empati ile yanlışlarla yüzleşmek, geleceğe dönük barış içinde yaşanacak bir iklimi inşa etmektir. İmparatorluk bakiyesi çok dinli, çok dilli bir toplumun devamı olmak yönüyle bu konuda tarihi altyapı vardır. Yeter ki, başkalarını aşağılamayı esas yapan ırkçı düşünceleri, zihin dünyamızdan ve şuur altımızdan tümüyle çıkartıp, bu virüsten temizlenebilelim...Bu ülke hepimize fazlasıyla yeter...

*Turgutlu 2.Noteri

1- Sahip Beroje, "İslam ve Batı Felsefesi Açısından Haklar Perspektifi ve Günümüzdeki İnsan Hakları İhlallerine Etkisi" Tezkire dergisi, Düşünce, Siyaset, Sosyal Bilim Dergisi, Sy.45, Ekim, Aralık, 2006, 139.

2- Aşur, İslam Hukuk Felsefesi Gaye Problemi, 102, 103.

3- El-Aslı ademü'l- hususiyye: Asıl olan kimseye ayrıcalık tanımamasıdır.

4- Erişim: [http://www.amnesty.org.tr/ai/node/1021], Erişim tarihi: 10.11.2009].

5- Erişim: [http://tr.wikipedia.org/wiki/Zimmi] Erişim tarihi: 20.03.2012

6- Acluni, Keşfu'l-Hafa' II, 218

7- Erişim:

[http://www.fikirbahcesi.org/hukuk/zimmilerle-ilgili-hukukler.html] Erişim tarihi: 20.03.2012

8- İslamda Devlet Nizamı, Ebu'l A'la-El Mevdudi, Hilal Yayınları, 1967, s. 76

9- Nursi, İhtimai Dersler, Münazarat, 107

10- Nursi, İhtimai Dersler, İki Mekteb-i Musibetin Şehadetnamesi, 160

11- Nursi, İhtimai Dersler, Münazarat, 114

12- Başbakanlık İnsan Hakları Danışma Kurulu "Azınlık Hakları Ve Kültürel Haklar Çalışma Grubu"

Raporu Ekim 2004 - (Çalışma Grubu üyelerince Temmuz 2003 toplantısında imzalanan raporun, 01 Ekim 2004 itibarıyla güncelleştirilmiş ve Genel Kurulca kabul edilmiş biçiminin 22 Ekim 2004 tarihinde

Başbakanlığa takdim edilmiş şeklidir)(Rapor, 29)

13- Lozan Antlaşması'nın 39. maddesinin 4. fıkrası şöyledir: "Her hangi Türkiye tebaasının gerek münasabı hususiye veya ticariyede, gerek din,

matbuat veya her nevi neşriyat hususunda ve gerek içtimaaî umumiyede her hangi bir lisanı serbestçe istimal etmesine karşı hiçbir kayıt va'zedilmeyecektir."

14- Başbakanlık İnsan Hakları Danışma Kurulu "Azınlık Hakları Ve Kültürel Haklar Çalışma Grubu"

Rapor- 32, kısım 3, Ekim 2004

15- Mazlumder (İnsan Hakları ve Mazlumlarla Dayanışma Demeği), Türkiye'de Etnik Ayrımcılık Raporu, Mazlumder Genel Merkez, 2011, Ankara, 65

16- Türkiye'nin Dini Azınlıkları, Orhan Kemal Cengiz, http://www.teses.org.tr/etkinlik/okemal_cengiz_sunum.php web sitesinde mevcuttur.

17- Erişim

:http://arsiv.ntvmsnbc.com/news/436541.asp#storyContinues Erişim tarihi:14.11.2012

18-

Erişim:http://www.zibidi.com/1936_beyannamesi.html Erişim tarihi:14.11.2012

19-

http://www.aksiyon.com.tr/aksiyon/newsDetail_getNewsById.action?sessionId=40E0101A05663494792C8310AAFE0F8?newsId=31535

20- http://tr.wikipedia.org/wiki/Vari%C4%B1k_Vergisi

İDARİ YARGIDA TANIK DELİLİ

Murat Değerli*

2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu(İYUK)'nun 1. maddesi 2. fıkrasında yer alan, "Danıştay, bölge idare mahkemeleri, idare mahkemeleri ve vergi mahkemelerinde yazılı yargılama usulü uygulanır ve inceleme evrak üzerinde yapılır." hükmü, idari yargıda tanık dinlenmemesinin yasal ana temelini oluşturmaktadır. Anılan Yasa'nın özel hukuk yargılamasına gönderme yapan ve Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun hangi müesseselerinin idari yargıda da geçerli olacağını düzenleyen 31.

maddesinde tanığa yer verilmemesi ikinci temeldir. Ayrıca, idari yargıya hüviyetini veren özelliklerden biri olan ve İYUK'un 20. maddesinin 1. fıkrasında düzenlenen re'sen tahkik ilkesi de tanık dinlenilmesinin bir engeli olarak değerlendirilmektedir.

Takdiri bir delil olan tanıklık, davanın tarafları dışındaki üçüncü kişilerin, dava ile ilgili bir olay hakkında, dava dışında bizzat edinmiş oldukları bir bilgiyi mahkemeye bildirmeleridir.¹ İdari yargıda, maddi

olayın tespiti açısından, uygulamada bazı davalarda tanık dinlenilmesine ihtiyaç duyulduğu ancak pozitif hukuk bakımından bunun mümkün olmadığı kabul edilmektedir.² Vergi hukuku açısından da, vergilendirme aşamasında tanık dinlenilmesi mümkün iken, yargılama aşamasında kabul edilmemekte ve doktrinde bu durum eleştirilmektedir.³ Ancak, 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun mükerrer 378 nci maddesi ile vergi yargısında belirli kişilerin tanık benzeri olarak dinlenilmesi kabul edilmiştir.⁴ Danıştay'ın yerleşik içtihadı, idari yargıda tanık dinlenilmesinin mümkün olmadığı yönündedir.⁵ Ancak 5326 sayılı Kabahatler Kanunu ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatları mevcut kabul ve uygulamayı değiştirecek veya değiştirilmesini gerektirecek niteliktedir. Şöyle ki;

Kabahatler Kanunu'nun 1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe girmesiyle, idari yaptırımlar yeni bir hukuki rejime kavuşmuştur. Esas olarak idare hukuku alanında değerlendirilen idari yaptırımların, ceza hukuku ile olan bağlantıları güçlendirilmiştir. Birer idari yaptırım olan vergi cezaları ile Rekabet Kurulu gibi bağımsız idari otoriteler tarafından verilen idari para cezaları da tartışmasız anılan Kanun kapsamındadırlar. Bu sayılanları diğerlerinden ayıran fark, bu işlemlere karşı açılacak davalarda idari yargı organlarının görevli olmasıdır. Kabahatler Kanunu ek 1. maddesinde "04.01.1961 tarih ve 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nda yer alan vergi mahkemelerinin görevine ilişkin hükümler saklıdır" hükmüne yer verilmek suretiyle vergi cezalarına karşı, Kanun'un 27. maddesi ile genel başvuru yeri olarak öngörülen sulh ceza mahkemesi yerine vergi mahkemelerinin görevli olmaya devam edeceği düzenlenmiştir. Kimi bağımsız idari otoriteler tarafından verilen idari para cezalarına karşı açılacak iptal davalarının, ilk derece mahkemesi

olarak Danıştay'da görüleceği ise özel kanunlarında düzenlenmiştir.⁶

Kabahatler Kanunu'nun "Genel Kanun Niteliği" başlıklı 3. maddesi, diğer kanunlarda aksine hüküm bulunması halinde kanun yoluna ilişkin hükümlerin uygulanmayacağı, ancak diğer genel hükümlerinin idari para cezası gerektiren bütün fiiller hakkında uygulanacağı kuralını getirmiştir.⁷

Bu noktada üzerinde düşünülmesi gereken, Kabahatler Kanunu'nun idari yaptırımlara karşı adli yargıya başvurulduğunda başvuranlar için öngördüğü savunma imkânlarından, idari yargı organlarına başvurulması halinde ne ölçüde yararlanılabileceğidir. Kanun'un 28. maddesi 5. fıkrasında yer alan, "Ceza Muhakemesi Kanunu'nun tanıklığa... ilişkin hükümleri, bu başvuru ile ilgili olarak da uygulanır" hükmü sadece adli yargı için mi geçerli olacaktır, yoksa yargı yolundan bağımsız olarak dava konusunun niteliğinden hareketle; birer idari yaptırım olan vergi cezası veya idari para cezasına karşı idari yargıda dava açıldığında, davacı tanık dinletme imkanına sahip olacak mıdır? Bu soruların yanıtını hukuk devleti ilkesinde, adil yargılanma hakkında, idarenin yargısal denetiminde bulmak mümkündür. Bireylerin kamu otoritesine karşı korunmasını doğu ve varlık sebebi sorun idari yargı organlarının, bireylerin bir başka yargı kolunda sahip oldukları savunma haklarından mahrum kalmaları sonucunu doğuracak bir kabul içinde olmamaları doğal olarak beklenendir.

Tanıklığın idari yargıda kabulünü gerektiren ikinci etken, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin artık yerleşik hal almış içtihadıdır. Mahkeme, Engel kararı ile benimsediği ve kararın adıyla anılan üçlü kriteri a) iç hukukta suçun sınıflandırılması b) suçun niteliği c) ilgili kişinin çarptırıldığı cezanın ağırlık derecesi- kümülatif veya ayrı ayrı kullanmak suretiyle, geleneksel olarak idare hukuku alanında değerlendirilen bir dizi idari yaptırımı cezai alana taşımış ve bu suretle Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6. maddesi kapsamına almıştır. Sözleşme'nin 'adil

yargılanma hakkı' başlıklı anılan maddesinin 1. fıkrası uyarınca "herkes, gerek medeni hak ve yükümlülükleriyle ilgili nizalar, gerek cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, yasayla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini istemek hakkına sahiptir" ve 3. fıkra (d) bendine göre de "iddia tanıklarının sorguya çekmek veya çektirmek, savunma tanıklarının da iddia tanıklarıyla aynı koşullar altında çağırılmasının ve dinlenmesinin sağlanmasını istemek" bir suç ile itham edilen herkesin hakkıdır.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından yukarıda alıntı yapılan 6. madde kapsamında değerlendirdiği idari yaptırımlara örnek olarak şunları sıralayabiliriz: Sosyal Sigortalar Kurumu tarafından uygulanan idari para cezası (Turan - Türkiye kararı, 4 Mart 2008); trafik cezaları (Öztürk - Almanya kararı, 21 Şubat 1984); vergi cezaları (Büyük Daire kararı, Jussila - Finlandiya, 23 Kasım 2006).

Mahkemeye göre duruşma yapmamayı haklı gösterebilecek istisnai durumlar haricinde, başvuranların "kendisinin dinlenmesi" ve özellikle sözlü olarak kendisini savunma, aleyhindeki beyanları dinleme, tanıkları sorgulama ve karşı sorgulama imkânlarından faydalanabildiği ceza hukuku alanında duruşma gerçekleştirilmesi özel bir önem taşımaktadır. Duruşmayı da doğal olarak sadece davanın taraflarının dinlendiği bir oturum olarak değil, tanıkların ifadelerine başvuru, çapraz sorgu imkânının tanındığı bir hak olarak görmektedir. Bu anlamda Türk idari yargı sisteminde idari para cezaları ve vergi cezalarına karşı idari yargıda açılan davalarda tanık dinlenmemesi Sözleşmeye aykırılık oluşturmaktadır.

Sonuç olarak; idari bir işlem dava konusu edildiğinde, yargı organı işlemin hukukiliğini denetlerken idareyi işlem yapmaya sevk eden sebep ögesini de kaçınılmaz olarak incelemektedir. İşlemin sebep ögesini bir hukuk kuralı oluşturabileceği gibi,

maddi bir olay da teşkil edebilmektedir. Bu bakımdan maddi olayın nasıl ve ne şekilde tecelli ettiğinin tespitinde, idari davanın tarafları haricindeki üçüncü kişilerin bilgisine başvurulması yargısal denetimin kapsamında değerlendirilmelidir.⁸ Örneğin olaya kıyasen tatbiki mümkün olan 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun 3. maddesinin (B) bendi, vergilendirmede vergiyi doğuran olay ve bu olaya ilişkin muamelelerin gerçek mahiyetini esas almış ve vergiyi doğuran olayla ilgisi tabii ve açık bulunan tanık beyanını bir ispat vasıtası olarak düzenlemiştir. İdari aşamada kabul edilen bu vasıtanın, yargısal aşamada mümkün olmadığının kabulü yargısal denetimin etkinliğini zedelemektedir.

**Mersin Barosu*

1- Baki KURU, Hukuk Muhakemeleri Usulü, Demir Demir Yayınları, İstanbul 2001, C. 3, s. 2567. Ayrıca ceza yargılamasında tanıklık için Bkz. Metin FEYZİOĞLU, Ceza Muhakemesi Hukukunda Tanıklık, US-A Yayınları, Ankara 1996, s. 28

2- Selçuk HONDU, "İdari Yargılama Usulünde Tanık", I. Ulusal İdare Hukuku Kongresi, Birinci Kitap, İdari Yargı, 1-4 Mayıs 1990, Ankara 1991, s. 264 vd. İdari yargıda tanık dinlenilmesi konusunda aslında yasal bir engel olmadığı, bu nedenle içtihat değişikliğinin yeterli olduğu yönündeki görüş için Bkz. Ramazan ÇAĞLAYAN, "İdari Yargılama Usulünde Tanık Delilinin Yeri", SÜHFD, Cumhuriyetimizin 80. Yılı Armağanı, C. 11, Sayı: 3-4, 2003, s.195 vd.

3- Yusuf KARAKOÇ, "Vergi Yargılaması Hukukunda Tanık Beyanının Delil Olması", DEÜHF Yayınları, İzmir 1997, s. 475

4- Mükerrer md. 378 - (Ek: 21.01.1983 - 2791/13 md.) Danıştay ve Vergi Mahkemelerinde yapılacak duruşmalarda, iddia ve savunmanın gerekli kıldığı hallerde, mahkeme vergi davasına konu olan tarhiyatın dayanağı incelemeyi yapmış bulunan inceleme elemanları ile mükellefin duruşmada hazır bulundurduğu mali müşaviri veya muhasebecisini de dinler.

5- D. 8. D'nin, 25.02.2004 tarih ve E.2003/3369, K. 2004/917 sayılı Kararı. Dn. 3. D'nin, 25.12.1990 tarih ve E.1989/3460, K. 1990/3569 sayılı Kararı; Aynı Daire'nin benzer yöndeki Kararları: 12.12.1990 tarih ve E.1989/1724, K. 1990/3422 sayılı; 24.12.1986 tarih ve E.1986/1201, K. 1986/2706 sayılı Kararları.

6- Örneğin 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un 55 nci maddesi

7- Kabahatler Kanunu

Madde 3- (Değişik: 06.12.2006-5560/31 md.)

(1) Bu Kanunun;

a) İdari yaptırım kararlarına karşı kanun yoluna ilişkin hükümleri, diğer kanunlarda aksine hüküm bulunmaması halinde,

b) Diğer genel hükümleri, idari para cezası veya mülkiyetin kamuya geçirilmesi yaptırımını gerektiren bütün fiiller hakkında uygulanır.

8- Artuk ARDIÇOĞLU Ankara Üniv. Hukuk Fakültesi, İdare Hukuku Anabilim Dalı Araştırma Görevlisi

Kentlerdeki Mülteciler ve Baroların Mülteci Alanındaki Sorumluluğu

Taner Kılıç*

Türkiye'ye sığınma amacıyla gelen sığınmacılar sığınma başvurularını kayda geçirip sığınma prosedürüne girebilme başarısını gösterebilmişlerse İçişleri Bakanlığının belirlediği kentlerde sığınma prosedürlerini takip etmek zorundadırlar. "Uydu kent" denilen bu şehirlerde kapalı merkez veya kamplarda tutulmazlar ve kent içinde "istedikleri yerde" ve serbestçe yaşamalarına izin verilir. Yerine getirmeleri gereken tek sorumluluk şehirden ayrılmamak ve şehirden

sığınmacılar bu uydu kentlerde –Suriyeli mültecilerin kitlesel durumundan ayrı olarak- en azından niceliksel olarak çok daha görünür duruma gelmişlerdir.

Nisan 2011'de başlayıp halen artarak devam eden Suriyeli mültecilerin ülkemize yönelik nüfus hareketi ve şehirlere dağılımı çok daha dramatiktir. Suriyeli mültecilere yönelik kimi zaman politik bir zeminden beslenen nefret söylemi sadece Suriyeli mültecilerle

kadar varlık göstermemeleri halinde o şehir şehre gönderilen ve burada ne kadar kalacağını bilmeyen sığınmacılar için adeta birer "açık hava hapishanesi" işlevi görmektedir. Avrupa'ya ulaşma yollarında tır kasalarında nefessiz kalarak veya denizlerde ölen ve hemencecik "kaçak göçmen" damgası vurulan insanların önemli bir kısmı bu "açık hava hapishanesi" kentlerin ve genel anlamda Türkiye'deki sığınma prosedürünün koşullarına

ayrılmadığını ispat etmek için belirlenen periyotlarda imza atmaktır. Kent halkı ile temas kurabilmek için güzel ve yürütmek için de kolay gibi görünen bu sistem sığınmacıların kapalı ve/ya izole mekanlarda tutulması düşüncesine göre kuşkusuz kulağa daha hoş gelmektedir. Ancak uygulama hiç de öyle değildir.

Türkiye'ye sığınan sığınmacı sayısı son yıllarda çok ciddi oranda artmıştır. Bu artışa rağmen Türkiye'nin 1951 Cenevre Sözleşmesine koymuş olduğu coğrafi sınırlamayı halen muhafaza etmesinden dolayı Türkiye'den mülteci kabul ederek "yeniden yerleştirme" yapılan 3. Ülkeler alım kotalarını arttırmadıklarından her yıl Türkiye'den ayrılan mülteci sayısı oransal olarak azalmıştır. Bundan dolayı sığınmacılar için öteden beri uydu kent olarak belirlenen şehir sayısı 2010 sonunda 51'e, 2012 sonunda 63'e çıkarılmıştır. Şehirlere gönderilen sığınmacı sayısı da ciddi olarak artırılmıştır ve

sınırlı kalmamakta, medya ve özellikle sosyal medya üzerinden ülkedeki tüm mültecileri hedef almaya çalışmaktadır. Bu konuda pro-aktif tedbirler alınmazsa 10 yıla kalmadan Yunanistan'daki gibi göçmen ve mültecilere fiziki saldırıların başlamasını tahmin etmek kehanet olmayacaktır. Yakın zamanda 7 şehirde inşaatları bitirilecek olan 750'şer kişi kapasiteli Kabul, Barınma ve Tarama Merkezleri ile Türkiye ilk kez şehir içlerinde "kamp" sayılabilecek mülteci yerleşkeleri modelini tecrübe etmeye başlayacaktır ve başta bu şehirler olmak üzere Türkiye bu modele tamamen hazırlıksızdır.

İltica alanına ilişkin mevzuat Türkiye'nin her yerinde aynı olmasına karşılık şehirden şehre sığınmacılara yönelik uygulama ve sağlanan hizmetler çok ciddi değişiklikler gösterebilmektedir. İlgili kamu ve sivil toplum aktörlerinin hiç veya yeteri

dayanamayan sığınmacılardır.

Uydu kentlerin kamu idarecileri ve sivil toplumu şehirlerine gönderilen bu yabancılar hakkında büyük oranda bilgisiz ve her anlamda hazırlıksızdır. Türkiye'nin iltica alanını içeren ilk yasası olan 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun (YUKK) kabulü ve Türkiye'de bu alanda çalışmak üzere kurulan ilk "sivil" kurum olan Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün (GİGM) kurulması günümüzden geleceğe fırsatlar sunmaktadır. Ancak bu aşamada şehirlerde bu konuda "otomatik" olarak işleyen bir mekanizma yoktur. İşte tam da bu noktada ulusal ve yerel düzeyde kısa, orta ve uzun vadeli strateji ve eylem planlarını düşünecek kamu otoriteleri, yerel idare, meslek odaları, sivil toplum ve üniversite olarak multi-disipliner ortak bir koordinasyon ve yönetişime ihtiyaç bulunmaktadır. Sığınmacıları kendisine yük olarak değil, insani dayanışma

sorumluluğunun ve onurunun paylaşımı olarak gören bir bakış açısıyla ülke çapında ve o şehre özgü koordinasyonların kurulması gerekmektedir.

Baroların Sorumluluğu

Diğer tüm meslek odaları gibi Baroların da uzun zamandır büyük oranda bu alana bilgisiz ve ilgisiz kaldığını söylemek sanırım haksız bir değerlendirme olarak sayılmayacaktır. Belki de bundan dolayı 6458 sayılı YUKK'nun hazırlanmasında yasa koyucu –başkaca kanun ve düzenlemelerde 1136 sayılı Avukatlık Kanununun adli yardım hükümlerine atıf yapma gereği duymazken- 57/7 ve 81. maddeleri ile Avukatlık Kanununa, adli yardım hükümlerine ve dolayısıyla Barolarımıza somut atıf yapmıştır. Bu haliyle adeta yasanın hazırlanmasında çok sözü edilen ve göç alanında oluşturulmasının arzulandığı ifade edilen “check and balance” sisteminin yerleşmesinde Barolara pozitif bir sorumluluk yüklenmiştir. Türkiye tarihinde ilk kez bir yasa ile yeni uygulaması olacak bu sahanın bazı idari ve yargısal denetim mekanizmalarının sadece kağıt üzerinde kalmayıp Barolar aracılığı ile etkin denetimi imkanı oluşturulmuştur. Bu denetimin ne kadar etkin ve nitelikli olacağı meselesi kanaatimce şu anda Barolarımızın önünde durmakta olan en önemli insani ve hukuki sorumluluk alanlarından birisidir. Ancak bu duruma ilişkin halen Baroların tamamının ciddi bir farkındalık içinde olduğunu söyleyebilmek mümkün değildir. Yeni yasanın Barolara getirdiği sorumluluğun tam olarak kavranmaması bir tarafa, değişik nedenlerle adli yardım bütçesinin bu “yabancı” kesimden esirgenmesine yönelik kimi yaklaşımlara da rastlanabilmektedir.

Elbette, Baroların sağladığı adli yardımın sığınmacılar nezdinde etkin olarak işlerlik kazanmasında ciddi yapısal, finansal ve insan kapasitesine yönelik sorunlar vardır. İşin kötüsü bu sorunlar kanunun henüz yürürlük kazandığı ve Barolara ihtiyaç duyulduğu bu aylarda tam olarak fark edilip çözüm imkanları oluşturulmuş da

değildir. Türkiye göç ve mülteci hukuku kanaatimce henüz ilkel dönemini yaşamaktadır. Bu alandaki içtihat hukukunun gelişmesinin önünde büyük ve ciddi engeller vardır. Eğer avukat meslektaşlarımızın ve Barolarımızın bu alana yoğun ve nitelikli bir şekilde dahil olması sağlanmaz ise bu hukuk alanı Türkiye’de gelişmemeye, dolayısıyla idarenin tek başına herhangi bir yargı denetimi olmaksızın tüm uygulamayı kontrol etmesine mahkumdur. Bu nedenle Türkiye’de bu alana ilişkin oldukça tarihi bir noktada bulunduğumuzu düşündüğümü belirtmek isterim.

Türkiye’deki sığınmacıların, hele özgürlüğünden alıkonularak Geri Gönderme Merkezlerinde (GGM) idari gözetim altında bulunan yabancıların Baroların adli yardım hizmetlerinden yararlanabilmeleri açısından normal bir vatandaşa nazaran çok ciddi zorluklar ve dezavantajlar içinde bulunduğunun öncelikle fark edilmesi ve buna göre bir pratiğin uygulanmasının kabul edilmesi gerekir. Gerçekten, TBB Adli Yardım Yönetmeliğinin adli yardım mekanizmasının işleyişini düzenleyen 5. maddesinin bu durumda bulunan yabancıların başta hukuk ve dil bilmez kişiler olarak birçok dezavantajlarını gözeterek uygulanması adeta bir fiili zorunluluk olarak karşımızda durmaktadır. Buna göre adli yardım ön büroya fiilen erişim, fakirlik durumunun kabulünde birçok belge istemek yerine bu hususta bir karine kabulü, başvurunun kabulünde ve görevlendirmede normal prosedür takip edilmeyip yapılacak adli başvurulardaki çok kısa zaman kısıtı göz önüne alınarak çok hızlı davranılması gereği adli yardımdan bu alandaki görevlendirmelerde adeta uyulması zorunlu hususlardır.

Adli yardımdan avukat görevlendirmesi ile de sorunlar bitmiş olmamakta, esasen yeni başlamaktadır. Nitekim, görevlendirilen avukatın GGM’de veya dışarıda müvekkili ile görüşmesinde başta güvenilir, yetkin ve bağımsız bir tercüman sorunu vardır. Her ne kadar bu hususta YUKK’da düzenleme bulunsu da uygulamada bu sorun çözülmüş değildir. Baroların adli yardım bütçesinden bir tercüman

kalemi oluşturulması avukatların güvenebileceği en iyi çözüm olacaktır. Bunun dışında GGM’de bulunup, pasaportu olmayan ve henüz iltica prosedürü içine girip TC Yabancı Kimlik numarası alamamış kişilerin noterden vekaletname çıkarmasında fiili ve hukuki sorunlar vardır. Bu durumdaki kişiler için adli yardımdan görevlendirilen avukatların HMK madde 77 kapsamında açtığı davalarda Ankara 1. İdare Mahkemesi davayı kabul etmekte ancak noter vekaletini sonradan ibraz edemeyen avukatların vekilliğinin düşürülmesine karar vermektedir. Bu nedenle burada artık ilgili yabancıların hukuku kadar avukatlık mesleğinin de savunulması gerekmektedir.

Bu bariyerlerin aşılmasından sonra etkili ve nitelikli bir hukuki yardımın sağlanabilmesi için Baroların adli yardım listelerine kayıtlı avukatlar içinden bu alanda görev almak isteyen avukatlara sertifikalı bir ön eğitimin verilmesi gerekmektedir. Hatta bu eğitimlerin gelişen mevzuat ve Mahkeme kararlarını da takip edecek şekilde belirli zaman dilimlerinde tekrarlanması adeta bir zorunluluk olarak görülmektedir. Yine, bundan sonra Barolar içinde veya tüm Türkiye’deki Baroların hepsinin birden yararlanabileceği elektronik ortamda hazırlanmış ve avukatların erişimine açık bir “menşe ülke veri tabanı” bilgisi nitelikli dilekçeler ve ülkelerdeki tehlike faktörünü tartışabilmek için son derece önemli olacaktır. Ancak bu durumda bu türden davalar olması gereken hukuki yetkinlikte olabileceklerdir.

Bu nedenlerle Türkiye’de yeni bir yasa ve yeni bir genel müdürlük ile bu alanda yepyeni bir uygulama başladığı görüldüğüne göre avukatların ve Barolarımızın bu sahada üzerine düşen sorumluluğu yerine getirmesinde önemli bir tarihi kavşakta olduğumuzun bilinmesi gerekir. Ya bu sorumluluk ile Barolar nezdinde etkili, nitelikli, şeffaf, adil, insan onuru ve insanlık dayanışmasına uygun bir adli yardım hizmeti sağlanacak, ya da hiçbir insiyatif alınmayarak her türlü istismar ve suistimale açık bu kesim kendi kaderlerine bırakılacaktır.

**İzmir Barosu*

Hukuk Muhakemeleri Kanunu ve Anadilde Savunma

Orhan Avcı*

İnsanlık tarihi boyunca çeşitli kavimler kendi kültürlerini oluşturmuşlar ve geleceğe deneyimlerini aktarmışlardır. Toplumların gelişimi bu yöntem ile gerçekleşmiştir. Toplumların oluşturdukları; kendi içlerindeki bağları güçlü kılan ve kültür aktarımını sağlayan en mühim unsur ise kuşkusuz "dil"dir. "Dil"; genelde toplumların, özelde bireylerin varoluşlarından gelen tabii hakkıdır. Genelde dil hakları, özelde isim hakkı; uluslararası hukukun geniş ölçüde kabul ettiği, gelişmekte olan, yerleşik temel insan haklarının ayrılmaz bir parçasıdır. Dili, ad ve soyadı; kişilerin, aileleri ve toplum içinde tanınmasının araçlarından biridir ve özel yaşamın ayrılmaz bir parçasıdır. Hiçbir makam, bu hakka keyfi, yasal olmayan, adaletsiz bir biçimde müdahale edemez. Dilsel farklılık, dünyanın kültürel mirasının bir elementi ve geleceğidir. Dünya üzerinde konuşulan tüm diller bunda hayati öneme sahiptir. Bu kapsamda dile atfedilen önem çok kullanılan dillerin kullanılarak uluslararası iletişimin kolaylaştırılması değil, farklı dillerin yaşatılması kaygısındanadır.

Avrupa'daki toplam dil sayısı 220 ve bu dillerden en sık konuşulanların sayısı ise 40 olarak ifade edilmektedir.

Uluslararası literatürde "dil kırım" bir dili ve lehçeyi tümüyle veya kısmen yok etmek veya doğal gelişmesini engellemek kastıyla, aşağıdaki eylemlerden birinin gerçekleştirilmesi olarak tanımlanmaktadır.

Dil hakları, uluslararası hukukun geniş ölçüde kabul ettiği, 20. yüzyılın sonu itibarıyla gelişme kaydeden, yerleşik ve temel insan haklarının ayrılmaz bir parçasıdır. Başta İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin 2 nci maddesinde şu ifade yer almaktadır: "Herkes, ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasi veya diğer herhangi bir akide,

milli veya içtimai menşee, servet, doğuş veya herhangi diğer bir fark gözetilmeksizin işbu Beynamede ilan olunan tekmil haklardan ve bütün hürriyetlerden istifade edebilir" İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Sözleşme'nin 14 uncu maddesinde de tanınan hak ve hürriyetlerin "hiçbir ayrımcılık" yapılmaksızın uygulanacağı hükme bağlanmıştır. Türkiye'de 23 Mart 1976 tarihinde onaylanarak yürürlüğe giren "Siyasi ve Medeni Haklar Uluslararası Sözleşmesi"nin 2 nci Maddesi'nde ise şöyle denilmektedir: "Bu sözleşmeye taraf her devlet, bu sözleşmede tanınan hakları, ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal veya diğer bir fikir, ulusal veya sosyal köken, mülkiyet, doğum veya diğer bir statü gibi herhangi bir nedenle ayrımcılık yapılmaksızın, kendi toprakları üzerinde bulunan ve egemenlik yetkisine tabi olan bütün bireyler için güvence altına almayı ve bu haklara saygı göstermeyi taahhüt eder. Bu ve buna benzer Uluslar arası sözleşmelerin altını imzalayan ve iç hukuk hükmü haline getiren Türkiye Cumhuriyeti yıllarca bu maddelerin aksine davranmıştır. Türkçeden başka bir dilin veya lehçenin doğal gelişmesini engellemek maksadıyla baskıcı tedbirler dayatmıştır. Farklı dil konuşan bir etnik grubun isteğine rağmen, bu dilin kamu okullarında öğretilme ve kitle iletişim araçlarında (basın, radyo, tv, vb) kullanılma hakkını tanınamıştır.

Tek tipleştirme ve asimilasyon politikalarının en temel dayanağı "dil kırım" uygulamalarıdır. Başbakan Sayın Recep Tayyip Erdoğan'ın da yurt dışı gezilerinde Türklere yönelik konuşmalarında belirttiği gibi asimilasyon bir insanlık suçudur. Bu nedenle başta Kürtçe olmak üzere Türkiye'de konuşulan dil ve lehçelerin, engellenmesi bir yana, geliştirilip bir sonraki kuşaklara aktarılabilmesi için maddi ve manevi olarak desteklenmesi gerekmektedir.

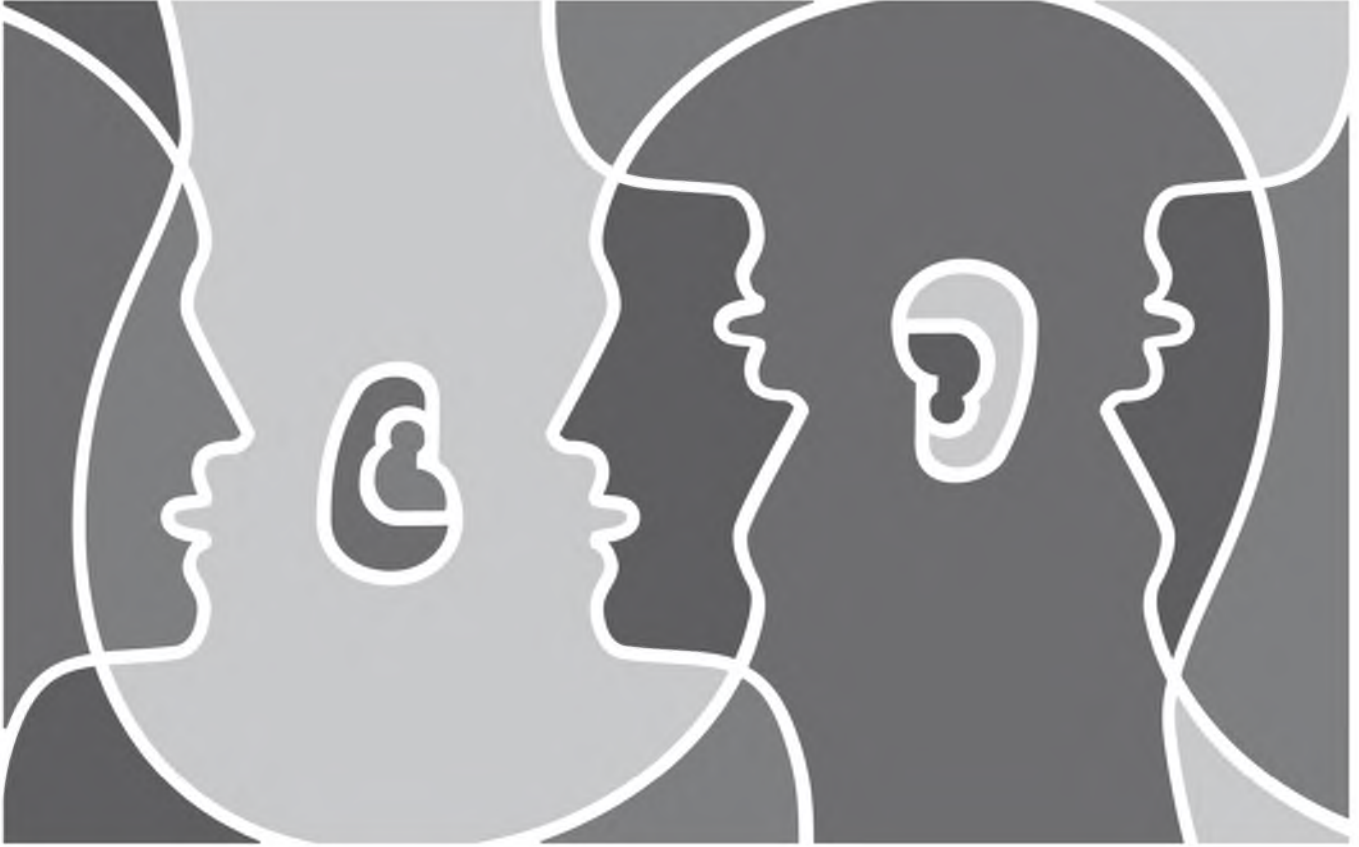
Yıllarca mahkemelerde süren yargılamalarda, kişilerin "anadilde savunma" yapmak yönündeki talepleri çeşitli gerekçelerle reddedilmiş ve kişilerin savunma hakkı hukuksuz bir biçimde yok sayılmıştır. Doğal bir insan hakkı olan anadilde savunma hakkı, hukuk eliyle gasp edilmiştir.

Mahkemelerin bu tutumu yukarıda belirtilen Uluslar arası sözleşmelere aykırı olduğu gibi Anayasa'nın "Hak Arama Hürriyeti" başlıklı 36. Maddesinde yer alan "Savunma Hakkını Engelleme" hükmünü de ihlal etmiştir. Bu ihlalleri önlemek amacıyla 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununda değişiklik yapılması zorunluluğu doğmuştur. Bu değişiklik ceza mahkemeleri için şimdilik yeterli görülmüştür. Ancak ileride bu değişiklikte yeterli görülmeyecek ve daha yeni tamamıyla ana dilde savunmayı serbest bırakacak düzenlemelerin yapılması bir zorunluluk olacaktır.

Ceza yargılamasında durum bu iken hukuk yargılamasında durum nasıldır. Hukuk mahkemelerindeki durum Ceza mahkemelerinin bu durumundan farklı mıdır?

6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunun "Tercüman Ve Bilirkişi Kullanılması" başlıklı 263. maddesinin 1. Bendi " (1) Tanık Türkçe bilmezse tercümanla dinlenir" şeklinde düzenleme yapmıştır. Bu düzenleme incelendiğinde sadece tanığın Türkçe bilmemesi durumunda tercüman ile dinleneceği yönünde düzenleme yapıldığı görülmektedir. Davacı veya davalı Türkçe bilmezse durum ne olacak, mahkeme veya bu kişiler nasıl davranacak. Mahkeme resen kanuni düzenleme olmadan davacı veya davalıya tercüman atayabilecek mi?

Bilindiği gibi mahkemeleri yapılmış olan hukuki düzenlemeler ile bağlıdırlar. Bu durumda herhangi bir

yasal düzenleme olmadığından hakimın davacıya veya davalıya tercüman ataması zordur. Türkçeyi bilmeyen özellikle güneydoğuda yaşayan Kürt vatandaşlar için bu kanun önünde hak arama ilkelerini zedelemekte hatta bazen imkansız hale getirmektedir. Kaldı ki mahkeme kanuna aykırı bir şekilde tercüman atadı. Bu durumda hukuki bir savaş olan duruşmalarda hukukçu olmayan kişilerin yapacağı tercümanlığın ne önemi olacak. Bu durum sık sık yukarıda belirtmiş olduğum tanışın tercüman vasıtasıyla dinlenilmesi sırasında bile trajikomik durumların ortaya çıkmasına sebebiyet vermektedir.

Yeteri derecede Türkçe bilmeyen tanıkların dinlenilmesi için mahkemeler, yukarıdaki kanuni düzenleme doğrultusunda tercüman atamaktadırlar. Bu konuda herhangi bir tercümanlık listesi olmadığından duruşmada hazır bulunan mübaşir hemencecik tercüman oluvermekte. İşin traji komik tarafı bundan sonra başlamakta. Yeterince Kürtçe bilmeyen tercüman çat pat Kürtçesiyle tanışın

dediklerini aktarmaya çalışmakta. Hukukta bir kelimenin yerinin değiştirilmesinin ne sonuçlar doğuracağını herkes bilmekte. Ancak mübaşir tercüman için bu durumun bir önemi yok. Rastgele amacının aşacak şekilde tercümesini yapmakta. Eğer davacı ve davalının avukatı yoksa hakime söylenenlerin yüzde ellisi aktarılmakta. Bir tarafın avukatı varsa lehine olan kısma itiraz etmemekte. Oh ne güzel yargılama çok adil bir şekilde yürümekte.

Ceza yargılamasında ana dilde savunma hakkı verilene kadar sanıklar tarafından savunma verilmemiş böylece yargılama kilitlenmişti. Bir nevi hak verilmemiş alınmıştı. Hukuk mahkemelerinde davacıların savunma vermeyip yargılamayı kilitleme gibi bir yaptırımları da bulunmamaktadır.

Devletin mahkemelerde ana dilde yargılama yapılması gibi bir düzenleme yapmayacağı açıktır. Bu durumda alternatif yolların denenmesi gerektiği kanaatindeyim. Son günlerde özellikle güneydoğu ve doğuda görev yapan ve buralardaki üniversitelerde okuyan

doktorların Kürtçe öğrenmek için ders aldıkları ve bu dili öğrendikleri görülmektedir. Ayrıca bu bölgelerde görev yapan emniyet güçlerinin de Kürtçeyi öğrendikleri ve sokakta halk arasında Kürtçe konuştukları basından haber konusu yapılmaktadır. Yargılamayı yapan hakim ve savcılarında bu eğitimden geçmesi özellikle bu bölgelere gönderilen hakim ve savcılarının gönderilmeden önce Kürtçe dilini öğrenmeleri için eğitimden geçirilmeleri durumunda yargılamanın daha adil ve güvenli bir şekilde yapılacağı kanaatindeyim. Ana dilde yargılama yapılmayacaksa, ana dili anlayan hakim ve savcılarının yargılama yapmasının geçici olarak sorunu çözeceği kanaatindeyim.

**Diyarbakır Barosu*

ALACAK TAHSİLİNDE İFLAS YÖNTEMİ ve İCRA TAKİP YÖNTEMİ İLE MUKAYESESİ

Ahmet Ağaç*

GENEL OLARAK :

İcra İflas kanunu adından da anlaşıldığı gibi, devlet kuvvetinin istihdam edilerek, hakkın sahibine teslimi eylemidir. İhdas edilen bütün kanunlar, toplumda adaleti gerçekleştirmek için vaaz edilmiştir. Kanunlar adaleti gerçekleştirdiği oranda toplum hayatını kolaylaştırır ve kabul görür. İcra İflas kanunumuzun da bu kanunlar nevinden biri olarak, ancak iyi uygulanması ile güzel ve adil sonuçlar ortaya çıkabilir. Kanunu uygulamakla görevli her fert, bir hakkın sahibine teslimi saikiyle hareket etmelidir ki, adalet gerçekleşsin. Hakkın sahibine teslimi için lazım olan eylemleri düzenleyen icra iflas kanununu uygulamakla görevli Adliye dairesindeki hakimden tutun, Bankada görevli memura kadar, kanunun uygulamasında görevli her ferdin, adaletle, hakkın sahibine teslimi, saikiyle hareket etmesi gerekir.

Alacak tahsilinde daha çok İflas Yöntemi anlatılacaktır. İflas yönteminin alacak tahsilinde hangi durumlarda daha avantajlı olduğu, İcra-Haciz veya iflas takip yöntemlerinden hangisinin somut olaya uygulanması halinde, daha etkili sonuç alınacağı anlatılmaya çalışılacaktır. İcra Hukuku şekli bir hukuftur. Atılacak bütün adımlar, yapılacak talep ve işlemlerin şekil şartına uygun olması gerekir. Yapılan tüm işlemler için, ancak itiraz gelmesi halinde, yanlış olup olmadığı tartışma ve yargılama konusu yapılır.

İCRA TAKİBİ İLE İFLAS TAKİBİ MUKAYESESİ:

Alacak tahsilinde, hukukumuzda benimsenmiş iki takip usulü bulunmaktadır. İcra takibi, haciz isteyerek yapılan takip şekli olup

münferit bir takip ve tahsil yöntemidir. İflas takibi, külli bir takip şeklidir. Müflis (borçlunun) malvarlığının toptan haczi ile alacaklılar arasında bölüştürülmesi esasına dayanır. İflas takibi, pahalı ve bilinmeyen bir yöntem olduğu için tercih edilmemektedir. Fakat yüksek rakamlı alacakların takibinde, yada satışı zor malvarlığının haczinde tavsiye edilen bir yöntemdir. Alacaklı tarafın takip ve talebine gerek görülmeden nispeten alacaklı açısından daha kolay bir yöntemdir. Kolay olması şundan kaynaklanmaktadır. İflas kararından sonraki işlemlerin alacaklı tarafından takibi mecbur değildir. Haciz ve satış işlemlerini, alacaklılar namına iflas idaresi yaparak, tahsil edilen parayı alacaklılar arasında dağıtır.

1- İcra takibi münferit bir takip şekli olup, takibin her aşamasında alacaklı tarafından taleple işlemler yürür. Bu sebeple sıkı takip gerektirir. Bununla birlikte masrafı azdır. Ufak meblağlı alacaklarda, likit, kolay paraya çevrilebilecek varlıkların haczinde gayet kolay ve süratli bir alacak tahsil yöntemidir.

2- İcra - Haciz yöntemi ile satışı ve haczi zor malvarlığının haczi icap ediyorsa, ileriki aşamalarda çıkan zorluklar sebebiyle sıkıntıya ve bıkkınlığa sebep olur. Bu türden durumlarda takip şeklini iflasa çevirip borçlunun iflasını istemek daha az zahmetle sonuç almak anlamına gelir. Özellikle alacak ilama bağlı ise, Ticaret Mahkemesinden borçlunun doğrudan iflası istenebilir. Fakat Borçlunun tüccar olması gerekir. İflasın sadece tacirler için mümkün olduğu unutulmamalıdır.

3- Her halükarda, avukatın borçlunun ödeme isteği ve kabiliyetini, haczedilecek malvarlığının niteliğini

nazara alması gerekir. İflas takibi yapmanın avantajları aşağıdaki gibi sıralanabilir.

4- Ödeme kabiliyeti olduğu tahmin edilip de icra marifetiyle tahsilat yapılmayacağı anlaşılan alacaklarda, alacak miktarı da düşünülerek iflas takibi cihetine gidilmesi daha uygundur. Çünkü alacak tahsili konusunda atanmış iflas idaresinin tek bir borçluya yoğunlaşmış olması nedeniyle, borçlunun mal kaçırma işlem ve eylemlerini çözmesi daha kolaydır.

5- Borçlunun çalışan bir tezgahı mevcut ise ve icra yöntemi ile tahsilat yapmak güçlüğü varsa, iflas yöntemi ile takip yapılmasında fayda vardır. Çünkü iflas yöntemi borçlunun çalışan tezgahını bozar. Müflisin faaliyetine son verildiği için, ticaret ve üretime devam edememek, borçlu müflisler için ağır bir yaptırımdır.

6- Malvarlığı haczinde sıkıntılar çıkacağı, borçlunun haciz esnasında zorbalık yapacağı, mallarını gizleyip kaçıracağı düşünülmüyorsa, iflas takibi yapmak daha avantajlıdır. Çünkü iflas durumunda, müflisin defter ve evrakına el konulduğu için kayden görülen malların tamamı kendisinden istenecektir. Vermediği takdirde borçlulardan malvarlığı kaçırmak veya gizlemek suçunu işlemiş olacaktır. Hileli iflas veya taksiratlı iflas gibi yaptırımlara da muhatap olacaktır.

7- Yine malvarlığı bulunmayıp, büyük hacimli ticari işlemler yaptığı görülenler açısından şahsi iflas veya şirketinin iflası ödemeye sebep olacaktır. Çünkü iflas sebebiyle iş yapamama durumu borçluyu sıkıntıya sokarak, faaliyetinin sonlanmasını sağlayacaktır.

8- İcra ve iflas suçları açısından, müflis borçluları, hileli iflas, taksiratlı iflas gibi suçlar ve diğer icra ceza suçları açısından cezalandırmak, icra takibine göre daha kolaydır. İflas suçlarının cezası daha ağır olup tazyik hapsi değildir. Hem de çeşit olarak icra- haciz yönteminden daha çoktur.

9- İflas takip yönteminin, daha evvel malvarlığı haczedilmiş ve sonra konan hacizlere bir şey kalmayacağı anlaşılan borçlular hakkında uygulanması tavsiye edilir. Bu durumda malvarlığı üzerindeki hacizler kalkacağından, İİK 206 ya göre, garemten paylaşırma yapılır ve hiçbir şey alamayacak olan alacaklıda kısmen tahsilat yapmış olur.

10- Kamu alacakları açısından, daha evvel konan hacizler sebebiyle kamu alacağı icra haciz yönteminde

garemeye iştirak edecekken, Kamu borçlusu şahsın iflas ettirilmesi halinde, adi (ticari) alacakların önüne geçecek olup, icabında alacağı tamamen tahsil edebilir, bunu her bir münferit olaya göre teker teker değerlendirmek gerekir.

11- İflas yöntemi, borçlular üzerinde itibar kaybı, çalışmamak, hileli iflas gibi cezai müeyyideler, borçlu taraf için, katlanması zor bur durum olduğundan, daha kolay tahsilât yapılmasına sebep olabilmektedir. Bazen rızaen ödeme bile sağlanabilir.

Son yıllarda Vergi Dairelerinin yanlış bir anlayışla İflas Masalarını vergi sorumlusu olarak tanımaları sebebiyle alacaklıdan alınması gereken iflas avansı miktarı çoğalmıştır. Fakat verilen mücadele sonunda ilk derece yargı mercileri ve

Bölge İdare Mahkemelerinden, İflas masalarının ne kendi adlarına ne de Müflis Şirketler adına Vergi Mükellefiyetleri bulunmadığı konusunda yargı kararları çıkmıştır. Danıştayın onayından geçmesi halinde uygulama düzelecektir.

İflas yöntemi az bilinen bir yöntem olduğundan, İflas masası kuruluşu ve yönetimi konusunda sıkıntılar çıkmaktadır. Fakat İstanbul İflas Müdürlükleri şablon ve basılı formlarını ve bilgilerini, ilk defa iflas ile muhatap İcra Müdürlükleri ile paylaşarak yardımcı olmaktadır. Neticede alacak tahsilinde hangi yöntemin daha etkin olduğunu değerlendirecek kişi vekil avukat olacaktır.

**İstanbul Hazine Avukatı*

Pırsqırêka Tırkiyê: Destûra Bingehîn

Prz. Mehmet Rauf Çiçek*

Destûra Bingehîn a dewletan rih, fikr û ramanên wê dewletê û hemwelatîyên wê dewletê nîşan dide. Mixabin ev 90 salî zêdetir e ku komara Tırkiyê ava bûye çend Destûrên Bingehîn çêbûne lê li dûrê vê rastîyê ye. Loma hewcedariya Destûreke nû herdem di rojevê da bûye.

Berîya hilbijartina 2009an hemû partiyên sîyasî hewcedariya Destûreke Bingehîn a sîvîl dianîn ziman û bi vê soza Destûra Bingehîn hilbijartin bûn.

Piştî hilbijartinê jî partiyên di meclîsê de biryarek dan ku ji bo amadekariya Destûrek Bingehîn komîsyonek ava bibe û ava bû.

Ev komîsyon ji wê demê ve li ser karê xwe berdewam e.

Lê encameke berbiçav xuya nake. Tiştê ku xuya dike ev e ku hemû partî ji bo deng û rayên xwe winda nekin tevger dikin. Ev jî komîsyonê nagihîne armanca avabûna komîsyonê.

Niha cardin dema hilbijartinan were lê sozê ku dane nayê cih.

Digel vana ji hêla hikumetê ve niha hinek mineqeseyên din jî tên kirin. Yek ji bo rêveberiyê pêşniyara Sîstema Serokatîyê. Ya din jî bo darizandinê Yek Dadgehek Bilind. Niha ev pêşniyar tên nîqaşkirin.

CHP û MHP em dikarin bibêjin guherandina tiştên esasî pir naxwazin.

Daxwazên kurdan ku ji vê Destûra Bingehîn ev e ku di Destûra Bingehîn de mafên wan werin qeydkirin û ji bo xwe bi rê ve bibin sîstema rêvebiriyeke herêmî di Destûra Bingehîn de cih bigire.

Pêvajoya heta niha nîşanê me da ku xala herî giring helwest û niyeta hikumetê ye. Lewra him ji hêla jimara parlamenter him ji hêza çapemeniya ku bi wan re tevdigere, him jî bawariya

gel a bi wan re ev eşkere dike.

Rola CHP û MHPê ewqas giring nabînim lewra di vî warî de dengderên wan tên qaîlîkirin.

Rola kurdan girîng e. Lewra ji ev sî salî zêdetir e şerekî dijar heyê. Qaîlbûna wan jî bicihanîna xwestekên wan e û hemû xwestekên wan jî maqûlin.

Hikumet ku ji bo amadekirina Destûrek Sîvîl samîmî be tu asteng li ber wê nîne.

Ez bi xwe niyet û helwesta hikumetê hê jî eşkerekirî nabînim. Hikumet perspektîfa xwe eşkere nake.

Ji bo li Tırkiyê tişt bîn guhertin karên reformî divê. Evê reformê jî rîsk divê, wêrebûn divê, sebat divê fedakarî divê.

Li Tırkiyê guhertin ji bo berjewendiyên patiyên an jî dengdarên wan tên kirin. Mixabin li Tırkiyê dema zagon/qanûn tên amadekirin van tiştan didin ber çav. Ango partî vana didin ber çavan.

Ji ber vî qasî jî mirov bi şik li van xebatan dinêre. Em dixwazin gere hikumet di vî warî de ji raya giştî re êdî projeyên xwe, reformên xwe bi awayekî samîmî û ji bo çî dixwaze armanca wî çîye, ji van gotinan yeko yeko îzah bike. Wek paketek ji gel re bide îzahkirin.

Bi vî şekîlî pêşniyara xwe a Destûra Bingehîn jî ji gel re pêşkeş bike.

Piştî ku pêşkeş kirin ku xwest ew wê demê dikare gotinên xwe bêje, fikrên xwe bîne ziman. Jixwe heta niha bi hezaran pêşniyar di vî warî de ji komîsyone re hatine şandin. Tev jî qeydkirî ne.

Li vir wek ku min got mifte di destê

hikumetê da ye. Di destê îktidarê da ye. A rastî jî di destê birêz Erdogan da ye.

Wî, ji ber berjewendiyên partiya xwe niyeta xwe heta niha rasterast eşkere nekiriye.

Ez bawerim dema were eşkerekirin dê di nav gel de baştir were fêhmkirin û nîqaşkirin.

Di vî warî de hikumet gere çawa bilive angî di kîjan warî de hesas be?

Gere hestên milletî, hestên gel, hewcedariya rastîya gel, nakokiyên damezrandina Komarê, zilm û neheqîya bi zagonên leşkerî hatine kirin bide ber çav.

Gere hikumet zanibe ku demî hene ku em dibêjin refleks. Ev hestên demî an jî refleksî hestên sunî ne. Lewra bi rêya navgînên ragihandinê pir rehet tên îknakirin. Mirov kare pêvajoya diyaloga bi îmralityê re têtê meşandin wek mînamek balkêş bide nîşandin. Lewra heta niha bi birêz Ocalan re diyalog wek sêceki mezin dihate dîtin. Lê niha ji bo çareserkirina pırsqırêka Kurd wek miftetekê têtê dîtin.

Bi vê minasebetê ez dixwazim bi çend pêşniyarên ku li ser navê Komelaya Hiqûqnasê Aksiyoner, ji komîsyonê re hatiye pêşkeşkirin nivîsa xwe dawî bikim:

1- Makezagona nû; ne ferd, grûb û sinifan; divê dewletê sîncard bike. Divê dewlet, di nabeyna ferd, grûb û sinifan de, rola hakemiyê hilbigire. Divê dewlet li hemberî hemwelatîyên xwe; heya jê têtê zelal be.

2- Di nav civaka giştî ya ku ji pir dîna û pir etnîsteyî pêk têtê, divê tenê nasnameya grûbekê esas neyê girtin û li ser wê, pênasa hemwelatîyê neyê kirin. Divê pênaseyeke wisa be ku hemû nasnameyan bixe binê temînameke makezagonî. "Hemwelatîya Makezagonî" divê wisa bê danasîn ku ew bi pêwendîyeke

hiqûqî ya ku bikaribe nasnameyên cûda di digel hev bide jiyîn. Di vê pênameya hemwelatiya makezagonî de, weke Tirkîtiyê, divê balkişandin ne li ser neteweyekî be. Nasmeya raser; ji hêla yên cûda ve, divê weke "nasnameya hevpar" were formulekirin.

Makezagona 1921'ê, ne "ji Dewleta Tirk", "Ji Dewleta Tirkîyeyê" behs dike. (x. 3, 10) Herwisa, wê qanûna ku Qanûna Teşkilaya Esasiye ya bi hejmarê 364 û bi dîroka 29 Çiriya Pêşîn 1923 a ku Komar avakiribû jî, guherandi bû; ne "ji Tirkan", "ji Tirkîyeyê" behs dikir.

3- Laîsîzm, divê îşaretê wan şîroveyan ku azadiyan sîno dar dike, neke. Divê Laîsîzm, bi pênameya ne "çi nîn e" nebe; bi awayekî zeîal wek "çi ye", were pênamekirin. Her wekî dîn, pênameya laîsîzmê ne tenê di warê hîma bawerî û azadiya wîjandê de azadiya dînî negire nava xwe; di heman demê de divê destûrê bide wan fikrên ji referansên dînî yên di minaqeşê û pêşniyarên siyasî, civakî û hiqûqî de jî. Divê Serokatiya Karûbarên Dînî, li hember sistemen baweriyê yên cûda, bi awayekî zeîal xwe bi cî bike û digel vê divê bibe xweser (otonom).

4- Di warê pirçandinî pirnetewîtiyê de, divê ji yên cûda re, pesend hebe. Ji bo parastina çandên civakî yên cûda; di warê mafên komî û ferdî de, mafê xwerêvebirinê, mafên çandî, mafên zimanî û mafên nûneriyê yên taybet, divê were dayîn. Mafên perwerde û hînkirinê yên bi zimanê dayikê yên hemwelatiyan, mafên wan ên herî meşrû ne û divê dewlet jî rê li ber van zimanan veke ku di warê saziyên fermî de bîn bikaranîn. Ev mijar, di bin temînata dewletê deye. Divê xwestekên siyasî û îdarî yên herêman, li ber çavan bê girtin û sistemeke ademê merkeziyet a îdarî ya jî hem îdarî û hem siyasî werev tesîskirin. Bi vê rêyê, wê hîma dewletê ya hegemonîk a ku desthilatdariya siyasî, burokratik û merkeziyetbûnî di yek destî de girtibû, divê bê guhertin.

5- Pêwendiya ewlehiya burokrasiyê û siyaseta sîvil, çawa ku di beyannameya Mafên Mirovan a

Vîrgînîa (1776) de jî cî girtibû, û dihat gotin ku "hêzên leşkerî di her hal û karî de divê bi awayekî teqez tabî'ê îdareya sîvil be." eynî wisa li vira jî dive were çekirin. Di vê çarçoveyê de, divê Serokatiya Erkanê Giştî, bi Wezareta Parastina Netewî ve bê girêdan. Femandariya Giştî ya Cendermeyan jî bi Wezareta Hundîrîn ve bi girêdan û bibe wek "Polêsê Çolterê".

6- Divê demokrasî ne wek sistemeke ku fraksiyonên siyasal ên cuda xwe tê de bi rêxistin dîkin, be; di heman demê de wek bi destûrdayîna ji pircûretiya sistema daraziyê, were şîrovekirin. Di vê çarçoveyê de digel dada gişkî (kamu hukuku) de hevpar; lê di dada taybet (özel hukuk) de, hiqûqeke ku ew tabî'ê wê bibin, divê ji hîlbijêneran re derfet bê dayîn. Di îxtîlafên ku terefên wê ji yekî zêdetir in de, mexdûr tabî'ê kîjan hiqûqê be, divê ew hiqûq esas bê girtin. Di sazîbûna daraza îdarî de, ji wan mekanîzmeyên ku prensîba wekhevî û bêterefîyê dixê binê siya xwe, dûr were sekinadin û bi vî awayî were sazîkirin.

7- Divê îmze ji bo wan hemû peymanên navnetewî yên derbarê azadiyê û mafên bingehîn de, were avêtin û dûreperêz (çekînce) divê bîn rakirin.

8- Divê xwediyê her baweriyê, li gorî baweriyên xwe bikaribe zarokên xwe perwerde bike. Devlet divê ji bo vê, îmkanan bide û ji bo vê divê tehaqûqa destekê bide. Divê çarçoveyê de divê qanûna Tewhîha Tedrîsatê (Qanûna Yekîtiya Perwerdehiyê) were rakirin. Wê Peymana Mafên Mirovan A Ewropayê (2. yemîn madeya 1. emîn Protokol ê 20/03/1952 Parîs) ya ku Tirkîyeyê bi îttîrazî (çekînce) erê kiribû, di madeya wê ya derheqê mafên perwerdehiyê de; ku tê gotin; "Tu kes, ji mafên perwerdehiyê nikare were mehrûm kirin. Dewlet, di qada perwerde û hînkirinê, wezîfeyên ku dikeve ser milê wê, ew bi cî tîne, li gorî daxwazên dê û bavên wan û li gorî baweriyên wan ên dînî û felsefî, ji wan re li hember van mafên wan rêze digire" ew madeya hanê di duruskirina makezagonê de divê esas bê girtin.

9- Divê beşa destpêka makezagonê tunebe. Heke hebe jî îşaretê, li ser rûmeta însanan û mafên wan ên bingehîn bike. Divê ji îdeolojîyan were paqijkirin û ji teksteke ku dûpatê hemwelatîbûna makezagonê ya ku ew jêpara hevpar dûpat dike, bibe.

10- Civaka Tirkîyeyê, civakeke pîrmezhebî û pirdînî ye. Ji ber vê yekê, divê wan kesên ku di karên dewletê de dixebitin, bikaribin wezîfeyên xwe yê dînî bi cî bînin. Ev bîcîanîna wan, divê di binê temînata dewletê de be. Divê çarçoveyê de, tê dîtin ku mislimanên ku di karên dewletê de dixebitin, nikarin wê îbadeta xwe ya ferz bî cî bînin. Di vê mijarê de divê ew mesele bi awayê qanûnî were duristkirin.

**Baroya Amedê*

(Yarı) Başkanlık Sistemine Geçtik mi?

Muammer Öz*

2015 yılına girdiğimiz bu günlerde başkanlık ve yarı-başkanlık sistemi tartışmalarının artarak devam ettiğini görmekteyiz. 2007 Anayasa değişikliği ile cumhurbaşkanının doğrudan halk tarafından seçilmesi benimsenmiş ve 2014 yılında yapılan genel seçimle Recep Tayyip Erdoğan halk tarafında seçilerek cumhurbaşkanı olmuştur.

Buradan sonra akla gelen soru 2015 tarihi itibarı ile Türkiye'nin sahip olduğu sistem nasıl tanımlanacaktır. Bu konuyu tartışmadan önce yönetim sistemlerini özet olarak tanımlamakta fayda vardır. Yönetim sistemleri, genellikle yasama ve yürütmenin birbiri ile ilişkileri açısından sınıflandırılmaktadır. Yargı kuvvetinin yapısı gereği bu iki kuvvetten bağımsız olması gerekmektedir.

Güncel olarak uygulamasını büyük oranda kaybeden meclis hükümeti bir tarafa bırakılırsa; yönetim sistemleri başkanlık sistemi, parlamenter sistem ve yarı-başkanlık sistemi olarak sınıflandırılmaktadır.

Başkanlık sisteminin temel özellikleri, başkanın ve meclisin belirli süre için halk tarafından seçilmesi, başkanın ve meclisin biri birinin görevlerine son verememesidir. Başkanın yürütmeye tam bir hakimiyeti vardır. Bakanlar ise başkanın emrinde çalışan görevlilerdir.

Amerikan sistemi olarak adlandırılan bu sistem Amerikan özel şartları içinde yaşamaya devam etmektedir. Özellikle Amerika'da var olan ikili parti düzeni, bu sistemin işlemlerini kolaylaştırmaktadır. Amerikan partileri ideolojik olarak birbirine yakın ve parti disiplini zayıftır. Buna rağmen başkan ile meclisin çoğunluğunun farklı partiden olması durumunda önemli sorunlar çıkmaktadır. Bu sistemi benimsemeye çalışan ülkelerin çoğunda sistem diktatörlüğe dönmüştür.

Parlamenter sistem ise İngiltere'de tarihi şartlar içinde aşama aşama oluşan bir sistemdir. Fakat bu gün itibarı ile dünyada pek çok ülke tarafında benimsenmiş ve birbiri içinde

önemli farklılıklar içermektedir.

Parlamenter sistemin temel özellikleri; yürütme kuvvetinin bakanlar kurulu ve devlet başkanı arasında bölüşülmüş olması, devlet başkanını sorumsuz ve sembolik yetkilere sahip olması, yasama ve yürütme organlarının karşılıklı olarak birbirini etkilemesi olarak sınıflandırılmıştır.

Bu ikili ayırım Weimar Anayasa'sı¹ gibi devlet başkanının doğrudan seçildiği bazı sistemleri açıklayamamaktadır. Aynı şekilde 1958 Fransız Anayasası'nda 1962'de yapılan değişiklik sonrası cumhurbaşkanının doğrudan halk tarafından seçilmesi ile oluşan sistemi de açıklayamamaktadır. Bu sistemlerin yarı-başkanlık sistemi olarak tanımlanması gerektiğini ilk defa 1980 yılında Duverger savunmuştur. Duverger, yarı-başkanlık sisteminin halk tarafında seçilen cumhurbaşkanı, meclis tarafında oluşturulan bakanlar kurulunun bulunması ve buna ek olarak cumhurbaşkanının yetkilerinin oldukça fazla olması şeklinde sınıflandırmaktadır.²

Fakat Duverger'in bu sınıflandırması özellikle Sartori tarafında eleştirilmiştir. Sartori bu sınıflandırmanın halk tarafında seçilen ve anayasada yetkileri çok olduğu halde gerçekte bunların kullanılmadığı Avusturya, İzlanda ve İrlanda gibi sistemleri Fransız Sisteminden farkını ortaya koymadığını savunmuştur. Sartori cumhurbaşkanının yetkilerinin anayasada yazmanın ötesinde aktif şekilde kullanılması gerektiğini belirtmiştir.³

Cumhurbaşkanının yetkilerini kullanması sadece bir anayasada düzenlenme işi olmayıp, bunu bir çok faktör etkilemektedir. Bunlar arasında siyasi kültür, partilerin sayısı ve yapısı, parti disiplini, cumhurbaşkanını karizması ve çoğunluk partisi ile ilişkisi ve önceki cumhurbaşkanlarının oluşturduğu gelenek etkilemektedir.

Türkiye'nin şu an ki sistemini tanımlaya bilmek için iki aşamalı bir inceleme gerekmektedir. Öncelikle

Anayasa'daki düzenlemeler değerlendirilecektir. İkinci aşamada ülkede var olan siyasi kültürden, Cumhurbaşkanının kişiliğine kadar cumhurbaşkanının yetkilerini kullanmasını etkileyen faktörler dikkate alınacaktır.

1982 Anayasa'sı önceki anayasalara kıyasla cumhurbaşkanının yetkilerini artırmıştır. Bu yetkiler arasında cumhurbaşkanı'nın Anayasa Mahkemesi'ne, Danıştay'a, Sayıştay'a, YÖK'e üye ataması, rektörleri seçmesi, üst düzey bürokratları ataması, Anayasa değişikliklerini referanduma gönderme yetkisi, Anayasa, kanun ve iç tüzük değişikliklerine karşı Anayasa Mahkemesine başvurma yetkisi, kararname imzalama ve istediği zaman bakanlar kuruluna başkanlık yapma yetkisi sayılabilir. Bu yetkilerin oldukça geniş olduğu, hatta Fransa cumhurbaşkanının sahip olduğu yetkilerden daha geniş olduğu söylenebilir.

Bunun yanında cumhurbaşkanının doğrudan halk tarafından seçilmesi sebebi ile demokratik meşruluğu bakanlar kuruluna göre daha doğrudan temsil ettiği izlenimi vermektedir. Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın , halk tarafında ilk turda seçilmesi ve önemli miktarda kamuoyu desteğine sahip olması yetkilerin kullanmak açısından önem arz etmektedir. Yukarıda anayasa üzerinde yaptığımız incelemede Türkiye'nin yarı-başkanlık sisteminin temel şartlarını taşıdığı görülmektedir.

Anayasa dışındaki faktörlere gelindiğinde, öncelikle Türkiye'de çok kuvvetli bir cumhurbaşkanlığı geleneği olduğu söylenebilir. Atatürk ve İsmet İnönü'nün Anayasa'da düzenlenen yetkilerine kıyasla çok geniş bir şekilde yetki kullandığı görülmektedir. Hatta cumhurbaşkanlığı makamının tamamen sembolik olarak düzenlendiği 1961 Anayasa'sı döneminde bile; Korkutürk'ün bazı bakanları, Cevdet Sunay'ın ise bütün bakanlar kurulunu reddetmesi Türkiye'deki güçlü

cumhurbaşkanlığı geleneğine işaret etmektedir. Her ne kadar Anayasa'da cumhurbaşkanlığı tarafsız ve siyaset üstü bir makam olarak görülse de uygulamada bunun sağlandığını söylemek zordur.

Son olarak Cumhurbaşkanının şahsı ve çoğunluk partisi ile ilişkisinin de değerlendirilmesi gerekmektedir. Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan kişilik itibarı ile siyasete meraklı, gündem belirlemeyi seven bir kişiliğe sahiptir. Cumhurbaşkanı olmadan önceki demecinde "Ben Köşk'e çıkarsam bütün yetkileri kullanırım. Protokol cumhurbaşkanı olmam. Bu seçimlerde cumhur, başkanını seçecek" demiştir.⁴ Cumhurbaşkanı seçildikten sonra 2015 yılında itibaren bakanlar kurulunu başkanlığında toplama yetkisini kullanmaya başlayacağını belirtmiştir.⁵

19 Ocak 2015 günü Bakanlar Kurulu 15 yıl aradan sonra ilk defa Cumhurbaşkanı başkanlığında toplanmıştır.⁶ Başbakan Yardımcısı Bülent Arınç; bu durumun normal olduğunu, her Pazartesi günü Bakanlar Kurulunun Cumhurbaşkanı başkanlığında toplanmasını olağan karşılamak gerektiğini belirtmiştir.⁷

Cumhurbaşkanının kurucusu olduğu ve uzun süre başkanlığını yaptığı

Adalet ve Kalınma Partisi ile ilişkiler oldukça iyidir. Başkanı olduğu süreç içinde parti içinde sıkı bir disiplin kurmuştur. Hali hazırda bu ilişkinin hukuki olmasa da fili olarak devam ettiği görülmektedir. Yürütmenin diğer başı olan Bakanlar Kurulu ise Cumhurbaşkanı ile uzun süre beraber çalışmış ve Recep Tayip Erdoğan'ın liderliğini kabul etmiş kişilerden oluşmaktadır. Bu gün itibarıyla Bakanlar Kurulu'nun, Cumhurbaşkanı'dan bağımsız siyaset yapmak arzusunda olduğunu söylemek güçtür. Başbakan Davutoğlu'nun yakın zamanda TÜSIAD'ın, Cumhurbaşkanı'nın muhatap alınması gerektiği yönündeki açıklamasını dikkate almak gerekmektedir.⁸

Buraya kadar yaptığımız açıklamaları özetlersek, 2007 değişikliği sonrası cumhurbaşkanının halk tarafından seçilmesi ve cumhurbaşkanının Anayasa'daki yetkileri dikkate alındığında yarı-başkanlık sisteminin şekli şartları oluşmuştur. Buna ek olarak mevcut Cumhurbaşkanı'nın kişiliği ve çoğunluk partisi ile ilişkisi dikkate alındığında yürütme ve yasama üzerinde etkili olacağı öngörülebilir. Bu duruma kaşı çıkacak parti içi ve dışı kuvvetlerin

olmaması bu süreci kuvvetlendirmektedir. Netice olarak Türkiye'nin yarı-başkanlık sistemine geçtiği sonucuna varılabilir.

*İstanbul Barosu

1- http://tr.wikipedia.org/wiki/Welmar_Cumhuriyeti (21.1.2015)

2- DUVERGER, Maurice, "Yeni Bir Siyasal Sistem Modeli: Yarı Başkanlık Hükümeti", çev. Mehmet TURHAN, Prof. Dr. Fadil H. Sur'un Anısına Armağan içinde, Ankara, 1983, s. 502.

3- SARTORI, Giovanni, Karşılaştırmalı Anayasa Mühendisliği, Çev. Ergun ÖZBUDUN, Yetkin Yayınları, Ankara, 1997, s. 168

4- <http://t24.com.tr/haber/erdogan-ben-cikarsam-koskte-tum-yetkileri-kullanirim,258202> 27.1.2015

5- <http://www.yeniakit.com.tr/haber/erdogan-2015te-baskanlik-yetkisini-kullanacak-37394.html> (21.1.2015)

6- <http://www.sabah.com.tr/gundem/2015/01/19/bakanlar-kurulu-saat-11de-erdogan-baskanliginda-toplaniyor> (27.1.2015)

7- [http://www.diken.com.tr/arinc-ozgul-agirliğini-konusturdu-erdoganin-kabineyi-pazartesi-ak-saray-a-cagirmasi-garip-kacabilir/](http://www.diken.com.tr/arinc-ozgul-agirliгинi-konusturdu-erdoganin-kabineyi-pazartesi-ak-saray-a-cagirmasi-garip-kacabilir/) (21.1.2015)

8- <http://www.sabah.com.tr/ekonomi/2015/01/01/basbakan-davutoglundan-tusiada-rest> (21.1.2015)

YÜZLEŞMEK İSTEYENLER İÇİN 28 ŞUBAT DAVASI

Emrullah BEYTAR*

28 Şubat'a Giden Yol

1995 genel seçimlerinin birinci partisi olan Refah Partisi, içeride ve dışarıda birçok kesimin paniklemesine, korkmasına hatta uyanmasına sebep olmuştur. Çünkü antidemokratik kurallar üzerine inşa edilmiş olan sistemin dışlamış olduğu üç kesimden biri olan dindarlar ilk defa kimliklerini gizlemeden ve kendilerini o şekilde tanımlayarak genel seçimlerde birinci parti olmuştu. Aslında bu gelişme beklenmeyen bir gelişme değildi. Çünkü 1991'li yıllarda hazırlanmış olunan Yavuz psikolojik harekât planındaki değerlendirmelerde yakın tarihte böyle bir tehlikenin varlığına işaret etmişlerdi. Bugün 28 Şubat olarak bilinen sürecin başlangıç tarihi, kanaatimce bu planın hazırlanıp uygulamaya konulmasıyla başlamıştır. 95 seçimlerinde değişimi "adil düzen" sloganıyla topluma vaad etmiş olan Refah Partisi halkın önemli bir kesiminin güven ve itibarını kazanarak birinci parti olmuştur. O döneme ışık tutan kitaplardan biri dönemin TBMM başkanı Mustafa Kalemli'nin kaleminden çıkmıştır. Sayın Kalemli o dönemde bilhassa o dönemin vesayet makamı olan askerın, Refah-Anap arasında yapılmış olan nişanın nasıl bozduklarıyla ilgili bir şekilde dile getirir. Bugün 28 Şubat Davasında sanık olarak yargılanan dönemin asker bürokratları mahkeme sorgularında sayın Kalemli'nin anlatımlarını tekdiz etseler de, o dönemin Deniz kuvvetleri komutanı olan ve mertçe konuşmalarından dolayı mahkemede her söz aldığımda ona rahmet okuduğum Güven Erkaya'nın Tamer Baytok'a vermiş olduğu söyleşideki anlatımları Kalemli'yi doğrulamaktadır. Bu kitabın görüntülü bir şekilde kayıt altına alınmış olan cd çözümleri neticesinde yazılmış bir kitap olduğu notunu düşmek isterim. Askeri vesayetin tüm çaba ve gayretlerine rağmen Refah'sız bir koalisyonun kurulması mümkün olmamıştı. Doğruyol Partisi ile yapılan görüşmeler neticesinde Türkiye Cumhuriyeti'nin 54.

Hükümeti 8 Temmuz 1996 yılında güvenoyu olarak göreve başlamıştır.

Vesayet Odağı, Refahyol'u Öldürmek İçin Gölcük'te Toplanıyorlar

Refahyol hükümeti kurulduktan hemen sonraki ilk MGK toplantısında irtica ile mücadele konuları konuşulmak istenmiş ancak Erbakan'ın erteleme taktiklerindeki başarısı ve Güven Erkaya'nın bir toplantı tarihinde yurt dışında oluşundan dolayı bu konular etrafı bir şekilde tartışılmamıştır. Aralık 1996 tarihindeki MGK toplantısından Güven Erkaya'nın başbakana yönelik sert konuşması ve bu konuşmasının diğer Kuvvet komutanlarının desteklenmesi vesayet makamını belli arayışlara götürmüştür. Bu amaçla Ocak 1997 tarihinde Genelkurmay Başkanı, Kuvvet Komutanları, J Başkanları ve ilgili karargâhtaki bazı daire başkanları Gölcük Donanma komutanlığında bir araya gelmişlerdir. Bugün sanık olarak yargılananlar bu toplantının mahiyetinin bir harp oyunu seyretmek olduğunu söyleseler de, bu toplantıya ev sahipliği yapmış olan Deniz Kuvvetleri Komutanı Güven Erkaya, meşhur söyleşisinde, toplantıda Refahyol'dan nasıl kurtulunabileceğinin konuşulduğu, orada gelecek MGK toplantısının araç olarak kullanılması kararı alındığı, bu nedenle de 28 Şubat kararları olarak bilinen kararların orada yazıldığını söylemiştir. Dönemin Cumhurbaşkanı olan Süleyman Demirel de merhum M. Ali Birand'a vermiş olduğu demeçte Güven Erkaya'nın bu beyanını destekler mahiyette şunları söylemiştir. MGK toplantısından önce Genelkurmay başkanı ve MGK'ya katılan komutanların kendisine geldiğini ve şu kararların MGK toplantısından geçirilmesini istediklerini söylediğini, kendisinin de bu kararlardaki bazı ağır ve hakaret içerikli kelimeleri metinden çıkardığını ve o metindeki maddelerin MGK toplantısından geçirildiğini dile getirmiştir.

Süleyman Demirel de meşhur 28 Şubat MGK toplantısından önce Genel Kurmay başkanı, kuvvet komutanları ve

dönemin MGK genel sekreterinin köşke geldiğini, Refahyol'dan şikayetçi olduğunu dile getirdiğini, ortalığı yatıştırmak amacıyla kendilerinden bir brifing talebinde bulunduğunu ve 1997 Ocak ayı sonlarında karargahta kendisine bir brifing verildiğini, brifingde dile getirmiş olduğu kaygıları ve bu kaygılara dayanak olan irtica görünümü 55 olayın araştırdıktan sonra konuşmak istediğini söylediğini ve akabinde bu 55 olayın Cumhurbaşkanlığı genel sekreterliğince araştırıldığını, bu olaylardan yaklaşık otuzun asılsız ve gazete haberleri olduğunu dile getirmiştir.

MGK Tutmazsa B Planı Devreye sokulacak

Gölcük toplantısında aslında Refahyolu hükümetini görevden uzaklaştırmak için A ve B planlarının hazırlandığını Güven Erkaya, söyleşisinde dile getirmiş olduğu gibi o dönemde vuku bulmuş olaylar silsilesi de Erkaya'nın beyanlarını desteklemektedir.

Gölcük toplantısındaki A planı, hem ulusal hem de uluslar arası kamuoyunun tepkisini çekmemek için Karargah destekli silahlı kuvvetlerin öncülüğünde belli planlar dahilinde hükümeti sindirip korkutarak görevden uzaklaştırmaktı. Bu amaçla ilk adım bu toplantıdaki kararları 28 Şubat'taki MGK toplantısında resmîyete dönüştürmek olacaktı. Bu kararlar resmîyete dönüştüğünde bu kararlara dayanılarak başka yapılanmalara gitmek ve silahlı güçleri harekete geçirmek daha kolay olacaktı. Bu toplantıdaki diğer önemli bir konu da daha sonra Türkiye toplumu üzerinde bir karabasan korkusunu yayacak olan Batı Çalışma Grubunun kurulma fikrinin ilk defa konuşulmuş olmasıdır. Güven Erkaya kendi söyleşisinde bununla ilgili; ..MİT Başbakanlığa, Polis ise İçişleri Bakanlığı'na bağlı olduğu için güvenilir bilgi alma imkanının olmadığı ve silahlı kuvvetlerin başarısız olması halinde sokaktan gelecek tepkiyi kontrol etmek amacıyla bir yapıya ihtiyaç

olduğunu söylediğini ve bu fikrinin kabul gördüğünü.... İşte İrtica ile ilgili güvenilir bilgilere sahip olmak için toplantıların karargah merkezli ancak kuvvet komutanlıklarında ve bunların ait birliklerinde yapılması fikrinin kendisine ait olduğunu..” söyler.

Sincan'daki Kudüs Gecesi Bahâne, Her şey Hükümeti Korkutma Amaçlı

Ocak 1997'nin sonunda yapılmış olan ikinci Kudüs Gecesi'ndeki sıradan konuşmaları “rejime meydan okuma” şeklinde topluma aktaran silahlı kuvvetlerin bileşenlerinden olan bir kısım yazılı ve görsel medya tankların Sincan'dan yürütülmesi için zemin oluşturma gayretleri içerisindeydi. Nihayet 6 ay öncesinden tarihi ve yeri planlanmış olan bir eğitim çalışmasının, karargâhtan gelen bir gece yarısı telefonla 4 Şubat sabahı yapılması emredilmiştir. Dönemin Zırhlı Birlikler komutanı yıllık iznini kullanmak üzere Uludağ'da olduğu, eğitime katılacak tank ve askeri araçların hazır olmadığı halde tank ve askeri araçlar tatbikat mahalline trenle taşınma yerine, ilçe'nin en işlek caddesinden başlayarak tatbikat mahalline intikali yapılması sağlanmıştır. Bir tank ise bozuk olduğu iddiası ile gün boyu Sincan İlçe Merkezinde bırakılmıştır.

5 Şubat 1997 tarihli silahlı kuvvetlere mensup gazeteler, manşetlerine Sincan'daki tank geçişini, bu geçişinin sebebini ve geçişten dolayı toplumsal algıyı taşımışlardır. Silahlı Kuvvetlerin Medya bileşenlerine göre bu geçiş demokrasiye bir balans ayarıydı ve askerin hükümetten memnun olmadığının açık bir göstergesiydi.

28 Şubat Davasının sanıklarından çift beyinli lakabıyla meşhur ve dönemin komutanlarından olan İzzettin Yenigün hem savcılık hem de mahkeme sorgusunda gece yarısı gelen telefonu, telefona verdiği cevabı, o günkü duruşunu, 3 Şubat tarihli Ceride'nin kapatılmış olmasına rağmen sonradan neden değişikliğe gidildiğine dair sorulara vermiş olduğu cevaplarda 4 Şubat tarihli tank geçişinin önceden planlanmış bir geçiş olmadığını belirtmektedir. Zaten Güven Erkaya da söz konusu söyleşisinde; “Laikliğin korunması lüzumuna bizi fazlasıyla iten olaylardan birisi, elbette Sincan'da cereyan eden olaylar olmuştur. Sincan olayları, MGK dahil her düzeydeki

toplantıda ele alındı. Buna rağmen, hükümet çevrelerinde hiçbir reaksiyon gelmemesini bir süre üzüntüyle karşıladık. Bu böyle devam etmezdi... Genelkurmay'da Kara Kuvvetleri Komutanı Hikmet Köksal, Çevik Bir ve ben bir araya geldik. Hikmet Paşa, hükümetin bir şey yapacağı yok, bizim buna mutlaka bir şey yapmamız lazım, halk bunu bizden beklemektedir, ben Genelkurmay başkanının da emrini alıp planlanmış bir program tahtında tatbikata katılacak tank birliklerini Sincan'dan geçirterek, eğitim alanına oradan gönderirim dedi. Ve ertesi gün tanklar yürüdü. Sincan'dan geçtiler. Tankların geçişi beklenen etkiyi gösterdi. Hem de fazlasıyla..” demiş olmasına rağmen sanıkların çoğu Güven Erkaya'nın bu beyanına Erkaya'nın ölmüş olduğu gerekçesi ile cevap vermekten kaçınmışlardır.

28 Şubat MGK Toplantısı'nda Neler Yaşanmış

Uzun kış akşamlarından biri olan 28 Şubat akşamı diğer akşamlara nazaran özellikle merhum Erbakan için daha bir uzun olmuştur. Sivil iktidardan memnun olmayan vesayet makamı sivil hükümeti iktidardan uzaklaştırma amacıyla Gölcük'te hazırlanmış oldukları A planının ilk aşaması 28 Şubat'ta yapılacak MGK toplantısı ile hayata geçirilecekti. Planın ilk aşamasında eğer başarılı olamazlarsa B planı olan; silahlı güçlerin devreye sokacak olan plan uygulamaya konulacaktı. Ancak uzun 28 Şubat MGK toplantısının sonunda A planının uygulanabilirliğine dair bir zemin oluşmuştur. Gölcük'te hazırlanmış olan kararlar MGK toplantısının kararlarına dönüştürülmüş ve o bu kararları o gece başbakan imzalatmak istemelerine karşılık, başbakan tepkisini ortaya koyarak bu işin aceleye getirilmemesi gerektiğini söyler ve Sayın Demirel'in desteği ile kararlar o gece imzalatılmaz. O tarihli MGK kararı 4 maddelik olmasına rağmen, bir maddede eklere atıf yapılmış, ancak o atıf yaptığı ekteki maddelerin yazılı olduğu metin sadece MGK sekreterinin imzasını taşımaktadır. Dönemin MGK sekreteri olan İlhan Kılıç, sorgusu aşamasında sorduğumuz sorulara maalesef kamuoyunu tatmin edici cevaplar verememiştir. 28 Şubat MGK kararları beş gün aradan sonra dönemin 54 hükümetin başbakanı olan Erbakan

tarafından imzalanmıştır. Erbakan'ın bu imzalaması üzerine bu kararların uygulaması amacıyla 13 Mart 1997 tarihli genelge yayınlattığını ve BÇG'nin bu genelge çerçevesinde kurulduğunu söylemeler de ortada böyle bir genelge bulunmamaktadır.

Silahlı Kuvvetler'in Eğitimi Başlatılıyor

Gölcükteki A planının ilk aşaması hasarsız bir şekilde uygulamaya konulduktan sonra ikinci aşama olan hükümete yönelik psikolojik harekât başlatma aşaması olacaktı. Bunun içinde Karargâh destekli bir silahlı kuvvetlerin oluşturulup eğitilmesi gerekiyordu. Bunun için öncelikle sivil görünümüne yapılarla işbirliğine gidilmesi gerekiyordu. İşte bu sivil görünümüne yapıların başında gelen bazı yapılarla ilk buluşmalarını brifingler zincirinin ilk halkası olan 28-29 Nisan 1997 tarihli brifingle gerçekleştiriyorlar. Medya, YÖK, yargı mensupları, sendikalar ve derneklerin katılım gösterdiği bu brifinglerin kamuoyunda en fazla ses getireni ise 11 Haziran 1997 tarihli brifing olmuştur. Çünkü bu brifinge katılmış olan gazeteciler ve gazete yöneticileri bir sonraki günkü gazete manşetlerini ve köşelerini askerin sivil hükümete karşı duyduğu kin ve güvensizliği üzerinden hazırlamışlardı. Bu tarihli brifingin en önemli özelliklerinden biri, Karargâhta Batı Çalışma Grubunun varlığından ilk defa bahsediyor olması ve bu grubun kuruluş amacının da 54 Hükümetin irtica ile mücadeledeki isteksizliğinden kaynaklı olup Türkiye'deki irtica haritasının çıkarılması olduğunu söylemiştir. Yine bu brifinge katılmış olan gazetecilerden biri olan İsmet Berkan 12 Haziran 1997 tarihli “BÇG ve Meleklerin Cinsiyeti” başlıklı yazısıyla Türkiye toplumu ilk defa BÇG hakkında kapsamlı bir bilgiye sahip oluyordu. Gazeteci Berkan söz konusu yazısında üst düzey bir komutana dayandırarak aktardığı bilgilere göre; BÇG'nin karargâh merkezli olup, kuvvet komutanlıklarında ve taşra teşkilatlarından uzantılarının olduğunu ve her gün merkeze oluk oluk bilgi geldiğini söyler. Berkan'ın bir üst düzey askeri yetkiliye dayandırdığı bu sözlerin doğru olduğunu, daha sonra Onbaşı Kadir Sarmusak'ın sızdırdığı belgelerden dolayı açılan soruşturma ve mahkeme evraklarından öğrenmekteyiz.

BÇG'nin Kuruluşu ve Çalışması

11 Haziran 1997 tarihinde karargâhta verilen brifingin metninden de açıkça anlaşılacağı üzere 54. hükümetin irtica ile mücadeledeki isteksizliğinden vazife çıkartarak, bir istihbarat ağını kurdukları, bu istihbarat ağı üzerinden Türkiye'deki irtica haritasını çıkartmak şeklinde beyan etmişlerdir. BÇG üzerinden gelecek bilgiler ışığında hükümeti korkutup, evhamlandırarak hükümeti istifaya zorlamak, daha sonrada sivil siyaseti ve sivil toplumu yeniden dizayn etmekte kullanacaklardı. Daha sonraki süreçlerde gelişen olaylar BÇG'nin toplum ve sivil siyaset üzerinde önemli tahribatlar yaptığını ortaya koymaktadır.

4, 7, 10 Nisan 1997 tarihi, Karargâhta yapılan toplantılarla, BÇG'nin kurulduğu tarih olarak kayıtlara geçmiştir. Batı Çalışma Grubu'na ait 29 Nisan 1997 tarihli BÇG Rapor Sistemi konulu belge, 05 Mayıs 1997 tarihli BÇG Bilgi İhtiyaçları konulu belge, 6 Mayıs 1997 Tarihli Batı Harekât Konsepti konulu belge, 27 Mayıs 1997 tarihli Batı Eylem konulu belgeler sanıkların önemli bir kısmı tarafından varlıkları inkâr edilse de sanıklardan bir kısmı bu belgelerin varlığını kabul etmiş, Genel Kurmay Başkanlığı Adli müşavirliği kayıtlarında da BÇG Batı Eylem Planının var olduğuna dair mahkemeye bildirimde bulunmuştur. Yine Onbaşı Kadir Sarmusak soruşturmasında, sızdırılan bu belgelerin asıllarının olup olmadığı ve gizlilik derecesi Genelkurmay İstihbarat Daire Başkanlığından sorulmuş ve cevabı yazıda asıllarının olduğu ve devletin güvenliğine ilişkin birinci derecede gizli belge olduğu cevabı verilmiştir. Kısacası BÇG'ye ait bu belgelerin varlığı sanıkların önemli bir kısmı tarafından inkâr edilse de 1997 yılında Deniz Kuvvetleri Komutanlığı askeri savcılığın yapmış olduğu soruşturma ve mahkemenin yapmış olduğu yargılama, bu belgelerin asıllarının var olduğunu ortaya koymuştur. BÇG yukarıda dile getirmiş olduğumuz eylem planı çerçevesinde faaliyetlerini sürdürmüş olmasına rağmen bu sürede başkanlıkta askeri danışmanlık birimi olmasına karşılık, gerek bu birime ve gerekse başkanlığa verilmiş herhangi bir bilgi bulunmamaktadır.

Genel Kurmay Başkanlığı'nın 1997 tarihçesinde BÇG'nin son toplantısının 16 Haziran 1997 tarihi olduğu, 54.

Hükümetin düşürülme tarihi olan 28 Haziran 1997 tarihinden sonra bir toplantısının olmadığı anlaşılmaktadır. Ancak Güven Erkaya söz konusu söyleşisinde 55. Hükümet döneminde de BÇG'nin faaliyetlerine devam ettiğini, 55. Hükümetin başbakanlık uygulama ve takip koordinasyon kurulunu kurmasının temel sebebi BÇG'nin anlamsızlığını ortaya koyarak bunun lağv edilmesini sağlamak olduğunu, ancak daha sonraki süreçte BÇG'nin aksine lağv edilmeyerek başbakanlıktaki birimin bilgi kaynağı olduğunu dile getirmiştir.

54 Hükümetin Düşürülmesi ve Dindarlara Yönelik Cadı Avının Başlatılması

Silahsız kuvvetlerin sokak eylemleri, Genel Kurmay Karargahında merkezi bulunan ancak kuvvet komutanlıklarında da yapılanması bulunan BÇG'ye ait bir kısım belgelerin onbaşı Kadir Sarmusak tarafından Emniyet istihbarat Başkan ve yardımcısına sızdırılması ve bunlarında karargâhta bir darbe hazırlığı olduğu gerekçesiyle bu evrakları kayda sokmayarak belgeleri hükümetin ilgi makamlara ulaştırması neticesinde kamuoyunda askerinin her an silahla müdahale edeceği havası oluşturulmuştur. Güven Erkaya söz konusu söyleşisinde askerinin silahla müdahale etme niyetinin olmadığı ancak hükümeti korkutarak görevden uzaklaştırma yöntemini kullandıklarını, bu belgelerin sızdırılması ile hükümetin kendisine yönelik bir darbe hazırlığı içerisinde olduğu korkusunu vermek olduğunu, sızdırılan bu belgelerle de hedeflerine ulaştığını dile getirmiştir.

54. Hükümetin düşürülmesinden sonra kurulan 55. hükümet'in başbakanı, demokrasi laikliğe feda edilmez çıkışını yaptıktan sonra askerinin muhtırasıyla karşılaşmıştır. 55. hükümet antidemokratik bir yapı olan ve illegal yöntemlerle çalışan ve kamuoyunda büyük bir tepki uyandıran BÇG'nin lağv edilmesine zemin oluşturmak ve askerleri ikna etme amacıyla Başbakanlık bünyesinde Başbakanlık uygulama, takip ve koordinasyon kurulu oluşturmuştur. Ancak Güven Erkaya'nın beyanlarına göre bu kurulun daha sonra BÇG'nin istihbaratından faydalanmak zorunda kaldığı ve uygulamaların çoğunun BÇG'den gelen bilgiler üzerinden gerçekleştiği

yönündedir.

Ocak 1997 tarihinde Gölcük'te yapılmış olan toplantı ile başlayan darbe süreci, 16 Haziran 1997 tarihinde 54. hükümetin düşürülmesi son bulmuşken, bu tarihten sonra sivil toplumun yeniden dizayn çalışmasına başlanılmıştır. Amaç daha sonraki dönemlerde Refah ve onu çizgisindeki hareketlerin iktidar olmasını engellemektir. Sanıklar savunmalarında 28 Şubat olmasaydı AKP iktidar olamazdı tezini savunsalar da benim onlara cevabım, 28 Şubat olmasaydı Ak Parti iktidara daha erken gelecekti, şeklinde olmuştur.

Darbəcilerin yapması gereken ilk iş yukarıda dile getirmiş olduğum gerekçelerden dolayı, toplumun yeniden dizayn edilmesiydi. Bunun için dindar insanlar üzerine silahsız kuvvetlerinden medya ve yargıyı gönderecekti. Medya asparagas haberleriyle yargıyı harekete geçirecek, yargı ise kanun adına kanunsuzluk yaparak dindar insanların geleceğini karartma rolünü oynayacaktı. Önce genellikle dindar insanların yetiştirdiği imam Hatip'lerin önünü kesmek veya onları en az zararlı hale getirmek için 8 yıllık zorunlu eğitim BÇG'nin baskısıyla yasalaştırılacaktı. Daha sonra genç nesil olan dindarları etkisizleştirmek için önce başörtüsü yasağını, arkasında da kamuda çalışan insanları, derin devlet destekli din görünümüne terör örgütleriyle irtibatlandırarak brifingli yargıya teslim edeceklerdi.

Bu süreçte BÇG tarafından tehlikeli görünen vakıflar önce fişlenmiş, arkasından kapatılma istemli davaların açılması için Vakıflar Genel Müdürlüğüne talimatlar verilmiştir. Bu talimatlar çerçevesinde açılan kapatma davalarının tamamı, mahkemelerin kapatma kararı ile neticelenmiştir. Hatta Zehra Vakfı başkanı ve Hakyol vakıf başkanları karanlık cinayet ve kazalara kurban edilmiş ve Zehra vakfı ve Milli Gençlik Vakfı brifingli yargı tarafından kapatılırken, Hakyol vakfı kendini feshetmek zorunda bırakılmıştır. Kısaca 28 Şubat olarak bilinen süreç, önce 54. hükümetin düşürülmesine neden olmuş, arkasından da toplumda büyük travmalara sebep olan toplum mühendisliği çalışmaları yapılmıştır.

**Ankara Barosu*